

IZVJEŠTAJ

STAVOVI GRAĐANA O MEDIJSKIM SLOBODAMA U CRNOJ GORI

Sva mišljenja iznesena u ovom istraživanju pripadaju autoru i ne odražavaju nužno stavove
Misije OEBS-a u Crnoj Gori.

Podgorica, jul 2012.

Izradu ovog izvještaja je podržala Misija OSCE u Crnoj Gori.

IZVJEŠTAJ

MEDIJI, MEDIJSKE SLOBODE I DEMOKRATIJA U CRNOJ GORI

CILJ I METOD ISTRAŽIVANJA

Osnovni cilj istraživanja koje ćemo prezentovati na narednim stranicama, bio je da se **utvrde stavovi građana o slobodi medija u Crnoj Gori**. U okviru ovog opšteg cilja, istraživanje je obuhvatilo čitav niz specifičnih pitanja koja su fokusirana na specifične aspekte slobode medija, a za koje smo smatrali da građani jesu kompetentni da odgovore. Inače, ovo istraživanje je drugo u seriji koju realizuje OEBS u saradnji sa CEDEM-om. Prvo istraživanje je imalo isti cilj, samo što su ispitanici u tom istraživanju bili zaposleni u samim medijima, i pri tome smo posebno, metodološki, tretirali novinare, a posebno urednike. U tom smislu, koristili smo u nekim slučajevima identične, a u nekim slične indikatore, što u određenoj mjeri omogućuje uporedivost. Tačnije, moguće je vidjeti stepen u kome se stavovi o slobodi razlikuju kada se uporede zaposleni u medijima i građani.

Istraživanje je bilo kvantitativnog tipa, dakle, cilj je bio da se 'izmjere' stavovi građana o slobodi medija. Za ovu svrhu konstruisan je poseban instrument (Upitnik) koji je kumulativno imao 105 tačaka. Uzorak je bio dvostruko stratifikovan, sa slučajnim izborom ispitanika u okviru izabranih popisnih krugova, i uzorak je reprezentativan za sve punoljetne građane Crne Gore. Ukupan broj ispitanika u istraživanju bio je 1030, što obezbjeđuje standardnu statističku grešku uzorkovanja od $\pm 3,1\%$ sa intervalom povjerenja od 95%, za pojave sa incidencom od 50%. Postratifikacija je rađena po polu, godinama, i nacionalnoj pripadnosti, a ponderi se kreću u vrijednosti od 0,70 do 1,95. Kada je o samom instrumentu riječ, uglavnom smo operisali sa ordinalnim skalama, ali su u obradi podataka za analitičke svrhe formirani određeni sintetički skorovi, koji su, naravno, intervalnog tipa.

OSNOVNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Najprije, s obzirom da je ključni cilj bio mjerenje stavova o slobodi medija, i s obzirom da je ovo u određenoj mjeri osjetljivo političko pitanje, kao sastavni dio istraživanja uključili smo i mjerenje povjerenja u institucije. Osnovni nalaz u ovom pogledu (Fig 1 i Fig 2) ukazuje da **građani najveći stepen povjerenja imaju u zdravstveni i obrazovni sistem, a zatim slijedi Srpska pravoslavna crkva, EU, Predsjednik Crne Gore i Vlada Crne Gore**. Sa druge strane, najmanji stepen povjerenja građani imaju u Crnogorsku pravoslavnu crkvu, političke partije, NATO i Haški tribunal.

Fig 1. Povjerenje u institucije %

STAV	Imam veliko povjerenje	Uglavnom imam povjerenja	Uglavnom nemam povjerenja	Uopšte nemam povjerenja	Nemam mišljenje o tome
1. Vlada Crne Gore	16,3	30,4	21,1	20,6	11,6
2. Predsjednik Crne Gore	23,6	25,0	20,8	20,0	10,5
3. Skupština Crne Gore	14,8	21,9	27,1	23,2	13,0
4. Sudstvo	14,5	27,3	22,2	22,8	13,2
5. Policija	17,1	29,2	22,4	19,2	12,1
6. Srpska pravoslavna crkva	33,6	21,4	8,9	13,6	22,5
7. Crnogorska pravoslavna crkva	12,2	15,4	12,8	32,2	27,5
8. Vojska Crne Gore	12,1	30,3	24,2	14,6	18,8
9. Političke partije u Crnoj Gori	7,4	24,7	29,1	23,6	15,3
10. Zdravstveni sistem	18,1	41,9	20,2	9,9	10,0
11. Sistem obrazovanja	19,6	39,8	18,6	10,9	11,1
12. Evropska unija	17,3	32,2	15,2	19,4	16,0
13. NATO	14,7	18,6	19,7	27,5	19,4
14. Haški Tribunal	11,5	21,0	16,7	29,1	21,6
15. Nevladine organizacije	10,3	33,1	21,4	16,0	19,2

Za potrebe analize stavova o slobodi medija, formiran je poseban sintetički skor povjerenja u institucije koji se kreće u rasponu od 0 (nema nimalo povjerenja) do 1 (u potpunosti ima povjerenje). S obzirom na varijansu, kumulativan skor povjerenja u institucije obuhvatio je povjerenje u Vladu, Predsjednika, sudstvo, Skupštinu i policiju. Vrijednosti skora, kao i grafički prikaz dati su u Fig 3. i Fig 4.

Fig 2. Povjerenje u institucije – SUM veliko i uglavnom %

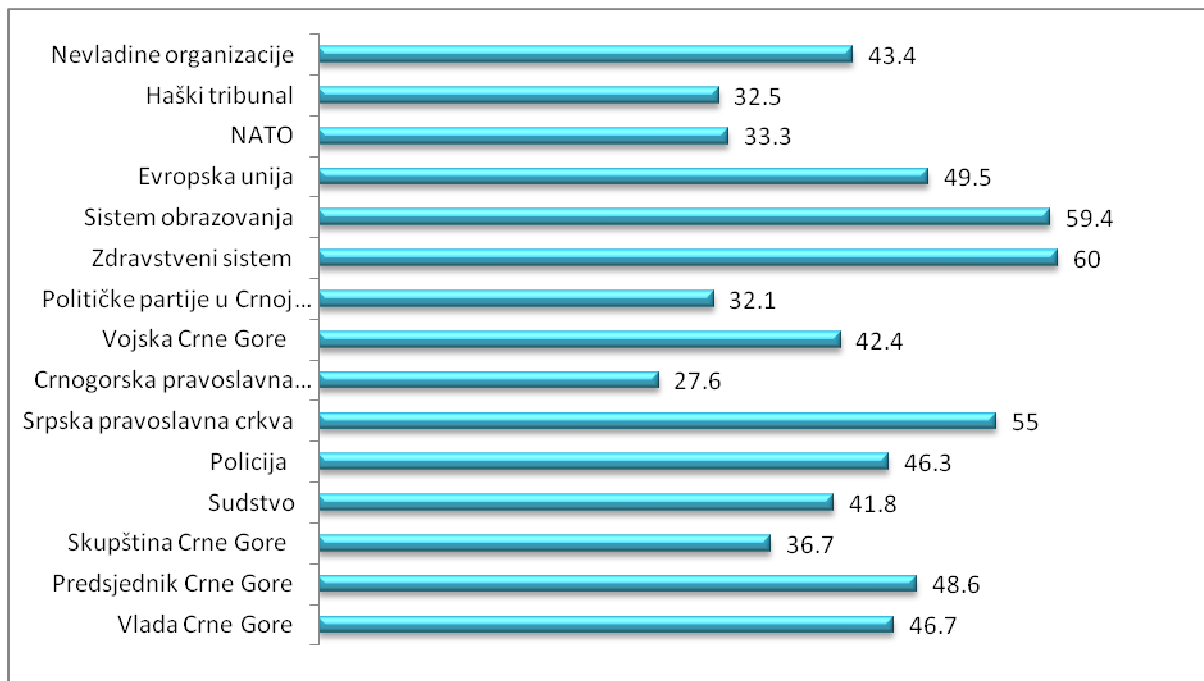
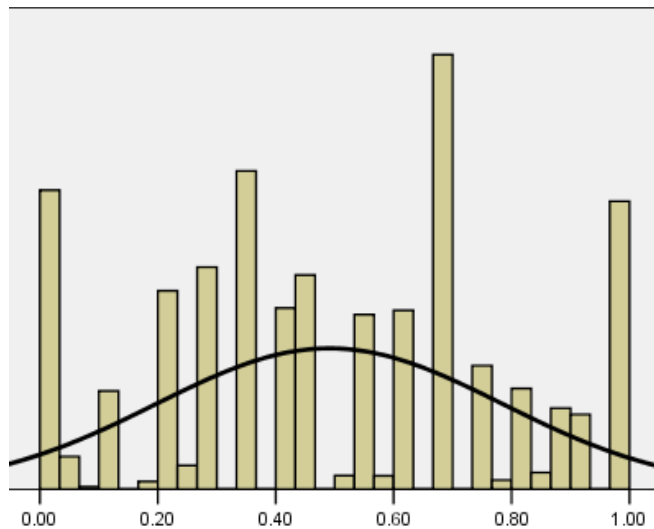

Fig 3. Povjerenje u institucije – kumulativni skor

N	Validno	952
	Nedostaje	78
Aritmetička sredina		,4909
Medijana		,4667
Modus		,67
Standardna devijacija		,29333
Iskrivljenost distribucije		,065
Spljoštenost distribucije		-,891
Minimum		,00
Maximum		1,00

Fig 4. Histogram sintetičkog skora povjerenja u institucije

Sa ciljem boljeg razumijevanja samih stavova o slobodi medija, mjerili smo i gledanost TV stanica (Fig 5. i Fig 6). Za ovu svrhu koristili smo petostepenu ordinalnu skalu koja se kreće u rasponu od 'nikada ne gledam' do 'gledam svakodnevno'. Kumulativno, gledanost svih stanica smo sumirali posredstvom skora koji se kreće od 0 (ne gleda nikada) do 1 (gleda svakodnevno). Rezultati ukazuju da su **TV Vijesti najgledanije, a da slijedi TV CG1**. Sa druge strane, Montena, MBC i Elmag imaju najmanju gledanost, dok su ostale TV stanice prilično ujednačene. Konačno, za analitičke svrhe formirali smo ukupni INDEX gledansoti, koji predstavlja kumulativni skor gledanosti TV-a i koji se kreće od 0 - minimum, do 1 – maximum (Fig 7 i Fig 8)

Fig 5 GLEDANOST TV %

	Nikada ne gledam	Gledam rijetko	Gledam ponekad	Gledam redovno	Gledam svakodnevno
TV CG I	12,3	16,6	30,1	24,9	16,1
TV CG II	13,3	26,6	33,8	14,9	11,4
TV IN	15,7	25,3	32,9	16,6	9,5
TV Atlas	17,2	28,0	30,9	15,4	8,5
TV Vijesti	10,1	12,5	18,8	31,3	27,2
TV Elmag	41,4	27,1	17,1	9,4	4,9
TV Montena	43,5	29,8	16,1	7,5	3,1
TV MBC	41,5	30,4	17,6	6,7	3,7
TV Pink	19,8	19,6	22,7	21,2	16,6
RTS	23,5	20,6	24,1	18,5	13,3
PRVA	22,2	17,9	26,2	19,6	14,1

Fig 6. Gledanost TV- INDEX

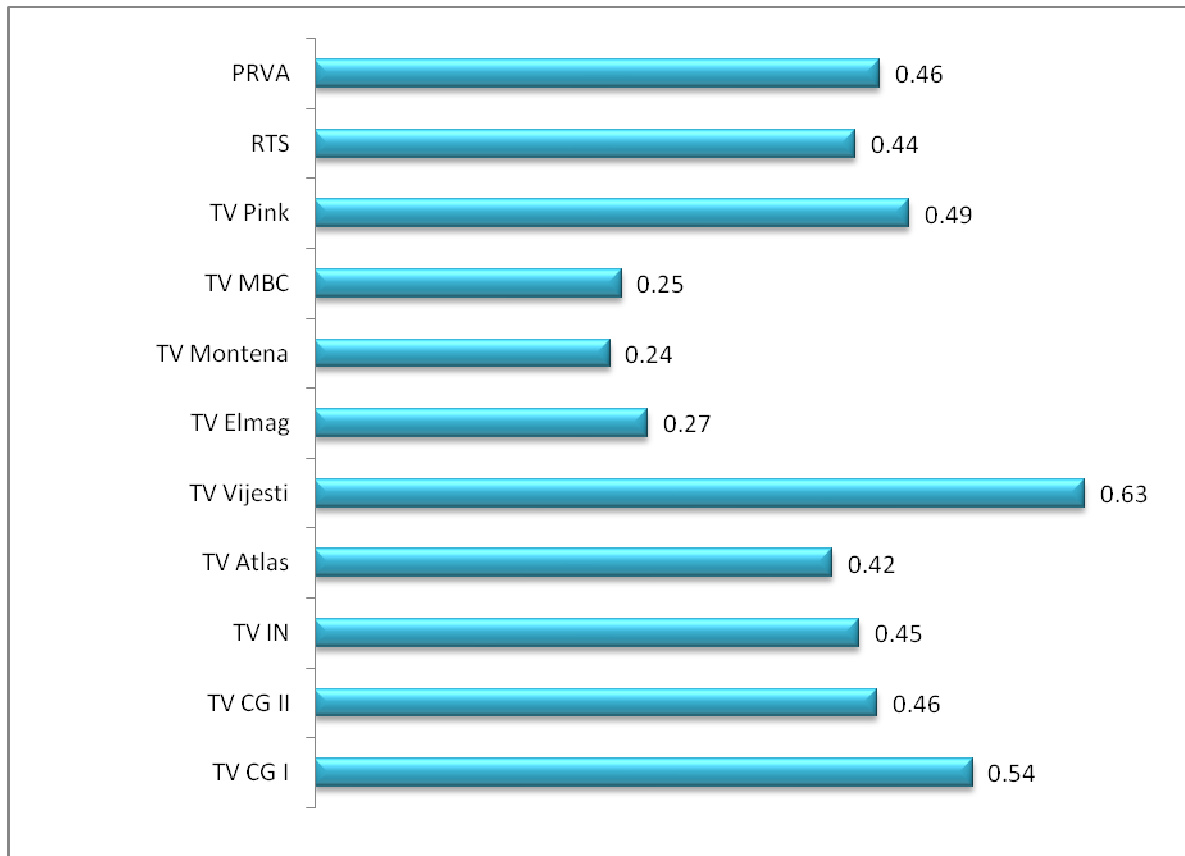
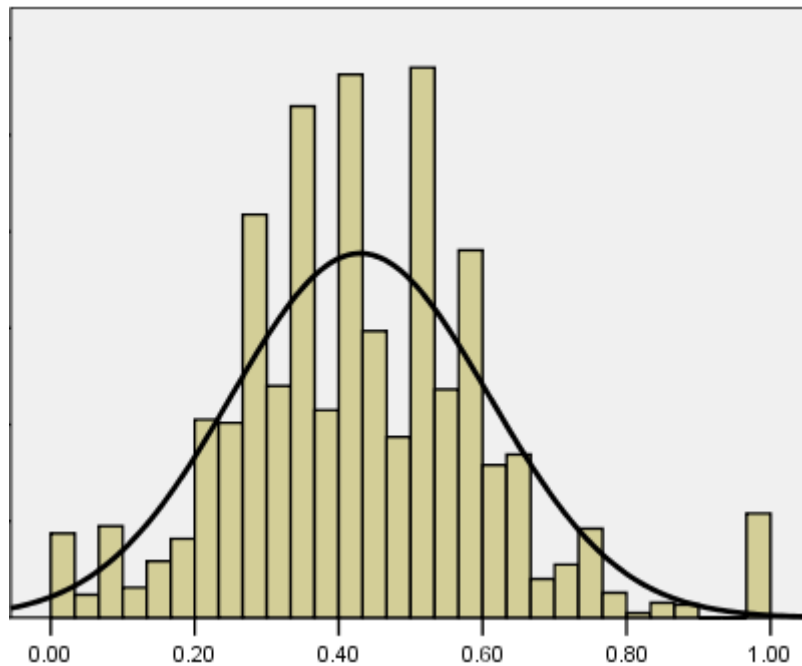

Fig 7. INDEX gledanosti

N	Validno	1021
	Nedostaje	9
Aritmetička sredina		,4300
Medijana		,4318
Modus		,50
Standardna devijacija		,17982
Iskrivljenost distribucije		,423
Spljoštenost distribucije		1,151
Minimum		,00
Maximum		1,00

Fig 8. Histogram INDEX-a gledanosti

Za mjerenje poverenja u TV koristili smo četvorostepenu skalu, od potpunog nepovjerenja do potpunog povjerenja (Fig 9. i Fig 10). Rezultati ukazuju da **građani imaju najveći stepen povjerenja u TV Vijesti, a zatim u TV CG1**. Interesatno je da razlike u gledanosti između TV stanica nisu praćene i razlikama u povjerenju. I u ovom slučaju formirali smo kumulativan sintetički skor povjerenja u TV koji se na skali kreće od 0 (minimum) do 1 (maximum).

Fig 9 Povjerenje u TV

	Gotovo ništa ne vjerujem	Uglavnom ne vjerujem	Uglavnom vjerujem	Vjerujem u velikoj mjeri
TV CG I	11,9	23,6	51,7	12,8
TV CG II	13,0	32,8	43,2	11,0
TV IN	12,5	31,1	47,7	8,7
TV Atlas	12,5	27,7	49,2	10,6
TV Vijesti	8,4	19,2	48,1	24,2
TV Elmag	24,4	32,0	38,8	4,8
TV Montena	25,2	35,3	36,4	3,1
TV MBC	25,1	36,5	33,9	4,4
TV Pink	18,5	26,8	44,6	10,2
RTS	14,8	24,6	47,5	13,0
PRVA	14,1	25,8	48,5	11,6

Fig 10. Povjerenje - INDEX

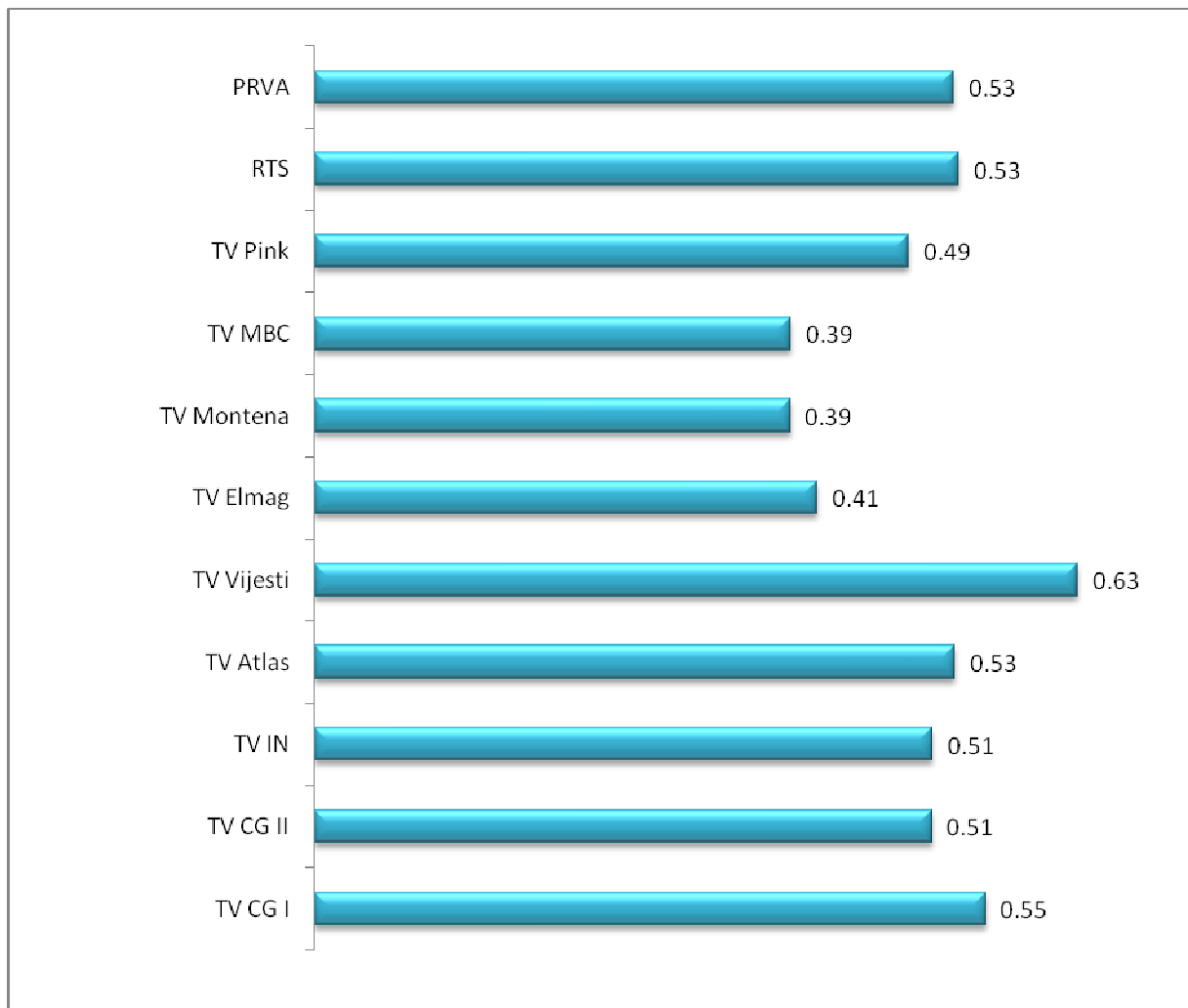
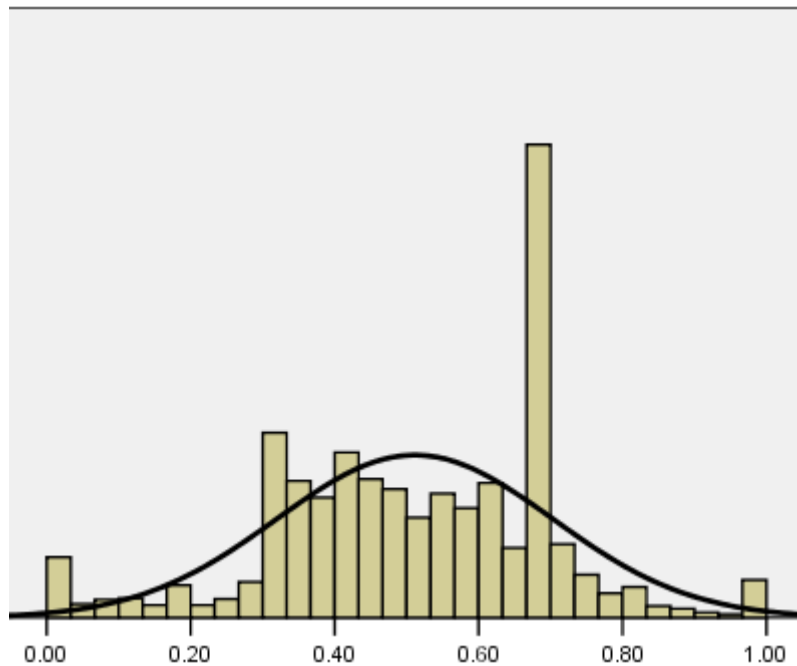

Fig 11. INDEX povjerenja u TV stanice

N	Validno	1014
	Nedostaje	16
Aritmetička sredina		,5113
Medijana		,5155
Modus		,67
Standardna devijacija		,19206
Iskrivljenost distribucije		-,362
Spljoštenost distribucije		,368
Minimum		,00
Maximum		1,00

Fig 12. Histogram INDEX-a povjerenja u TV stanice

Za mjerenje čitanosti, takođe, koristili smo petostepenu ordinalnu skalu na osnovu koje smo formirali skorove za sve štampane medije koji se kreću u rasponu od 0 (minimum) do 1 (maximum). Rezultati mjerenja pokazuju (Fig 13 i Fig 14) da je **dnevnik VIJESTI najčitaniji, a slijede DAN i POBJEDA**. Kao i u prethodnim slučajevima, za analitičke svrhe formirali smo kumulativni INDEX čitanosti štampanih medija koji se kreće u rasponu od 0 (minimum) do 1 (maximum). Vrijednosti skora prikazane su u Fig 15. i Fig 16.

Fig 13. Čitanost štampanih medija %

	Nikada ne čitam	Čitam rijetko	Čitam ponekad	Čitam prilično redovno	Čitam gotovo svako izdanje
Pobjeda	38,1	15,7	14,3	23,8	8,0
Vijesti	21,1	13,3	27,1	22,1	16,4
DAN	27,9	16,9	23,4	20,0	11,8
Dnevne novine	39,3	19,9	19,3	13,8	7,7
Monitor	48,9	18,3	16,8	12,8	3,1

Fig 14. Čitanost štampanih medija - INDEX

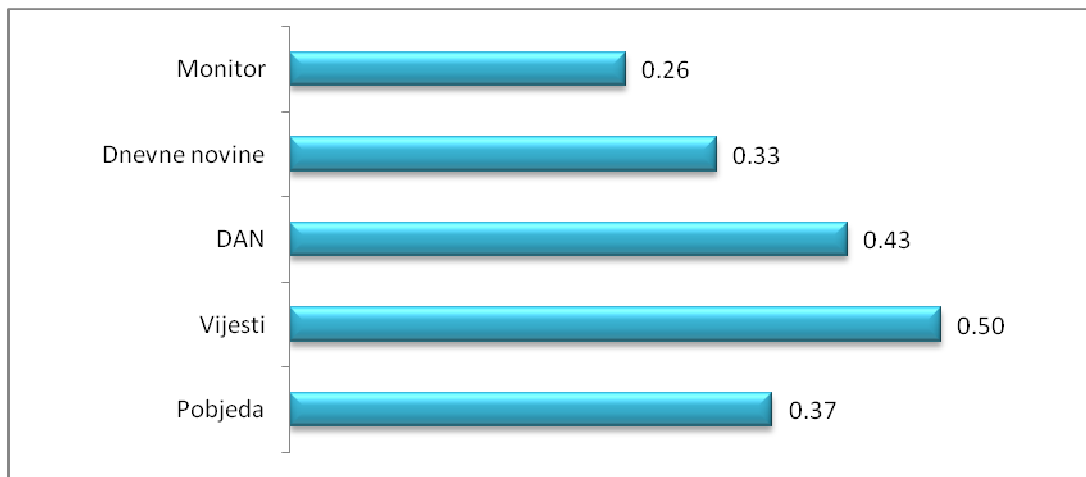
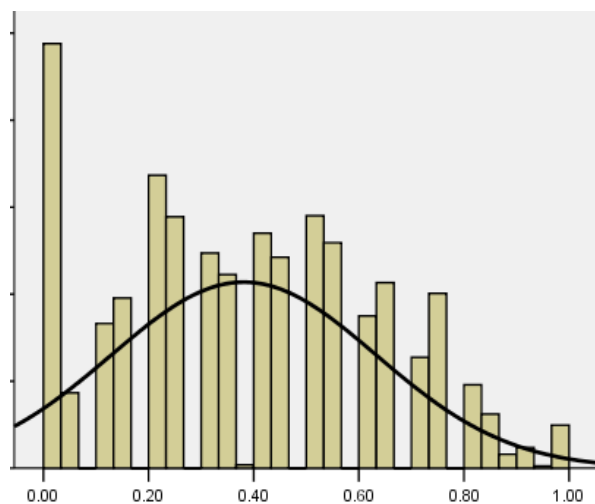

Fig 15. INDEX čitanosti štampanih medija

N	Validno	1016
	Nedostaje	14
Aritmetička sredina		,3810
Medijana		,3647
Modus		,00
Standardna devijacija		,25267
Iskrivljenost distribucije		,213
Spljoštenost distribucije		-,797
Minimum		,00
Maximum		1,00

Fig 16. Histogram INDEX-a čitanosti štampanih medija

Kanačno, kao i kada je riječ o TV stanicama, mjerili smo povjerenje u štampane medije na četvorostrepenoj ordinalnoj ljestvici (Fig 17), i takođe, formirali INDEX-e povjerenja na skali od 0 (minimum) do 1 (maximum) za svaki štampani medij pojedinačno (Fig 18). **Najviše povjerenja građani imaju u Vijesti.** I konačno, po istom obrascu formirali smo kumulativni sintetički INDEX povjerenja u medije (Fig 19. i Fig 20) na identičnoj skali od 0 – minimum do 1 – maximum.

Fig 17. Povjerenje – štampani mediji %

	Gotovo ništa ne vjerujem	Uglavnom ne vjerujem	Uglavnom vjerujem	Vjerujem u velikoj mjeri
Pobjeda	26,3	20,0	43,8	9,9
Vijesti	13,3	23,3	44,1	19,3
DAN	18,3	24,4	43,8	13,5
Dnevne novine	26,6	25,4	41,3	6,6
Monitor	32,2	25,6	34,4	7,8

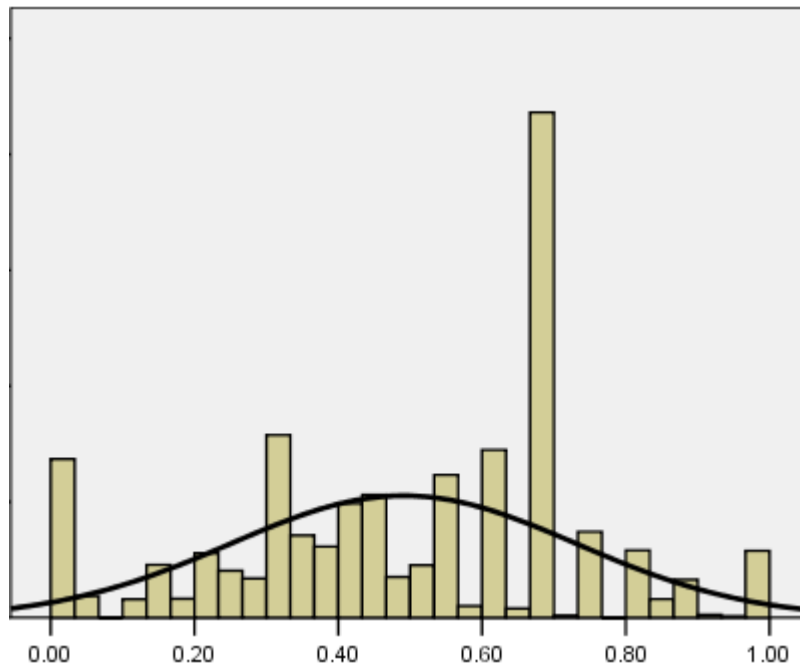
Fig 18. Povjerenje – štampani mediji - INDEX

Fig 19. INDEX povjerenja u štampane medije

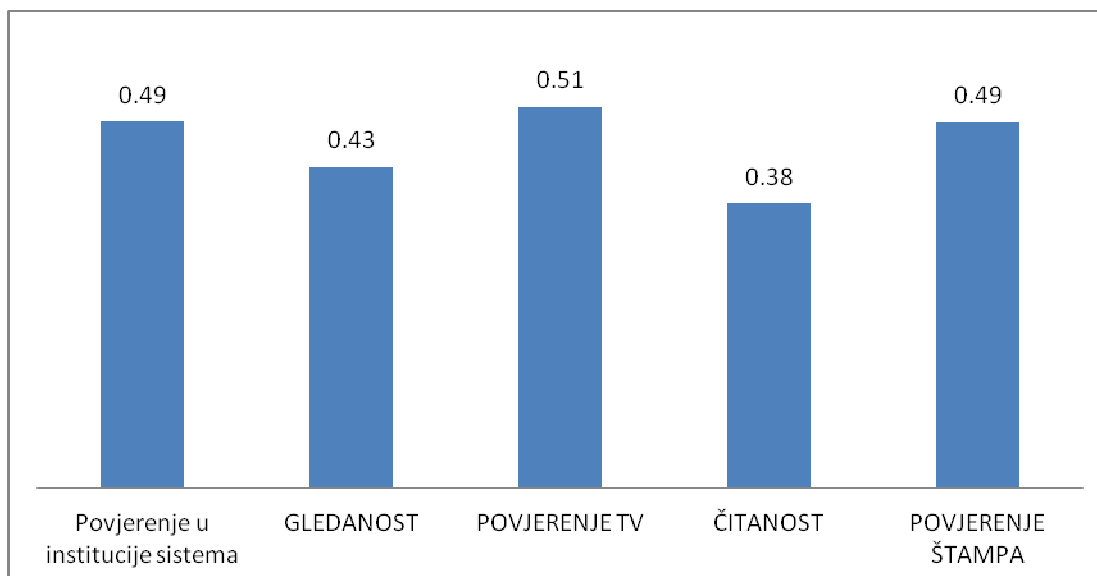
N	Validno	953
	Nedostaje	77
Aritmetička sredina		,4908
Medijana		,5340
Modus		,67
Standardna devijacija		,24065
Iskrivljenost distribucije		-,303
Spljoštenost distribucije		-,382
Minimum		,00
Maximum		1,00

Fig 20. Histogram INDEX-a povjerenja u štampane medije

Ukoliko uporedimo srednje vrijednosti gledanosti, čitanosti i povjerenja u medije i institucije (Fig 21), možemo uočiti nekoliko interesantnih stvari. Prvo, **vrijednost povjerenja u institucije sistema identična je sa vrijednošću povjerenja u štampane medije, dok povjerenje u TV ima nešto višu vrijednost u odnosu na ova dva.** Dalje, interesantno je da je povjerenje i u TV i u štampane medije veće od gledanosti, odnosno, čitanosti. Konačno, građani u većoj mjeri gledaju TV nego što čitaju štampu, te prema tome valja pretpostaviti da su njihovi stavovi o slobodi medija u većoj mjeri oblikovani TV sadržajima nego novinskim stranicama.

Fig 21. Srednje vrijednosti gledanosti/čitanosti i povjerenja

Kada je o opštim stavovima riječ, najprije, u procjeni pravca kretanja, **veći broj građana smatra da se Crna Gora kreće u dobrom pravcu u odnosu na broj onih koji ocjenjuju da se Crna Gora kreće u pogrešnom pravcu** (Fig 22). Dalje, oni koji smatraju da je Crna Gora na pravom putu imaju veći stepen povjerenja i u institucije sistema i u medije, a i u većoj mjeri gledaju TV odnosno čitaju štampu (Fig 23).

Fig 22. Crna Gora je: %

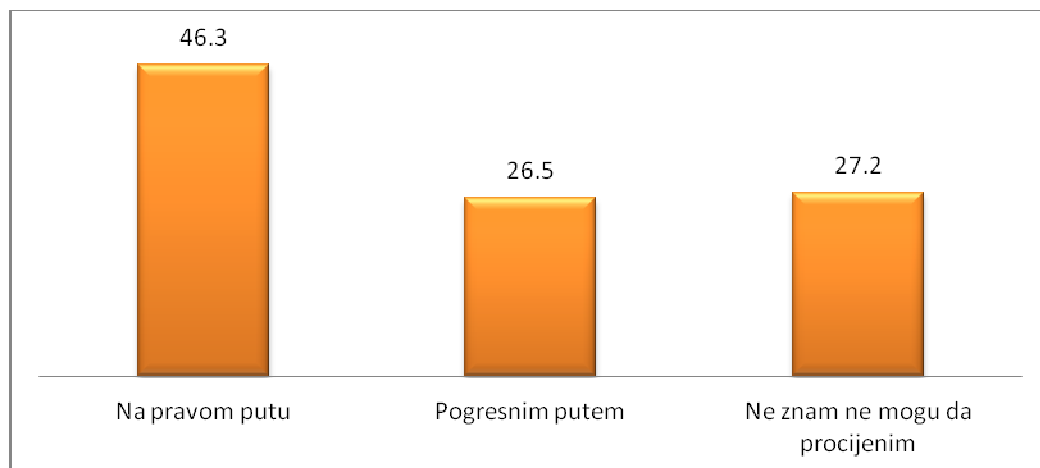
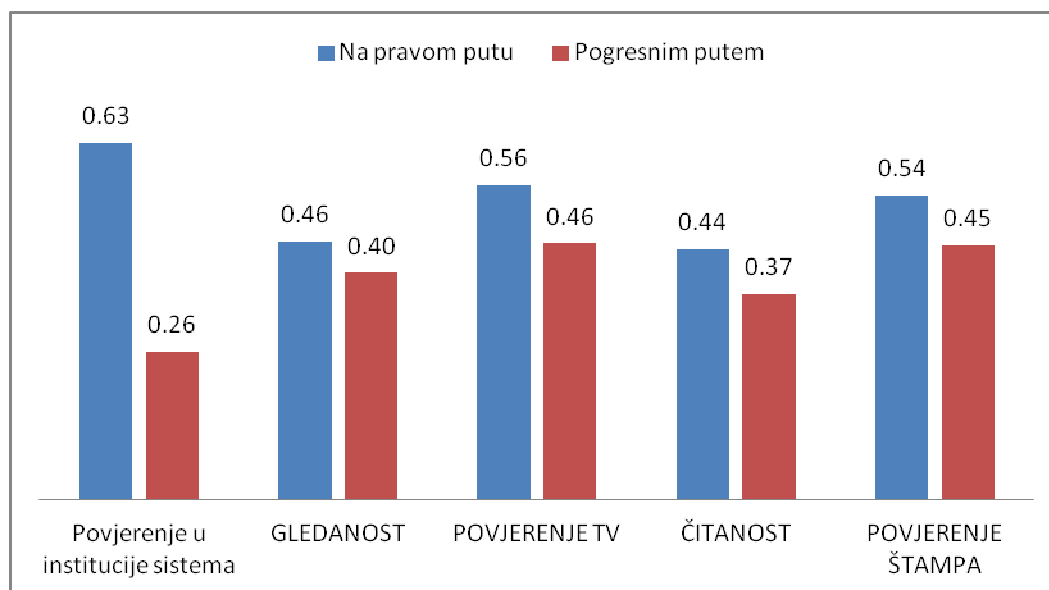

Fig 23. Pravac kretanja Crne Gore i čitanost/gledanost/povjerenje

Kumulativno, oko 58% građana zadovoljno je stanjem demokratije u Crnoj Gori (Fig 24), a između zadovoljstva demokratijom i povjerenjem u institucije i medije, kao i sa gledanošću/čitanošću, postoji linearna veza (Fig 25), dakle što su građani zadovoljniji stanjem demokratije, to u većoj mjeri vjeruju institucijama i medijima i u većoj mjeri gledaju/čitaju medijske sadržaje.

Fig 24. Generalno govoreći, koliko ste zadovoljni stanjem demokratije u Crnoj Gori? %

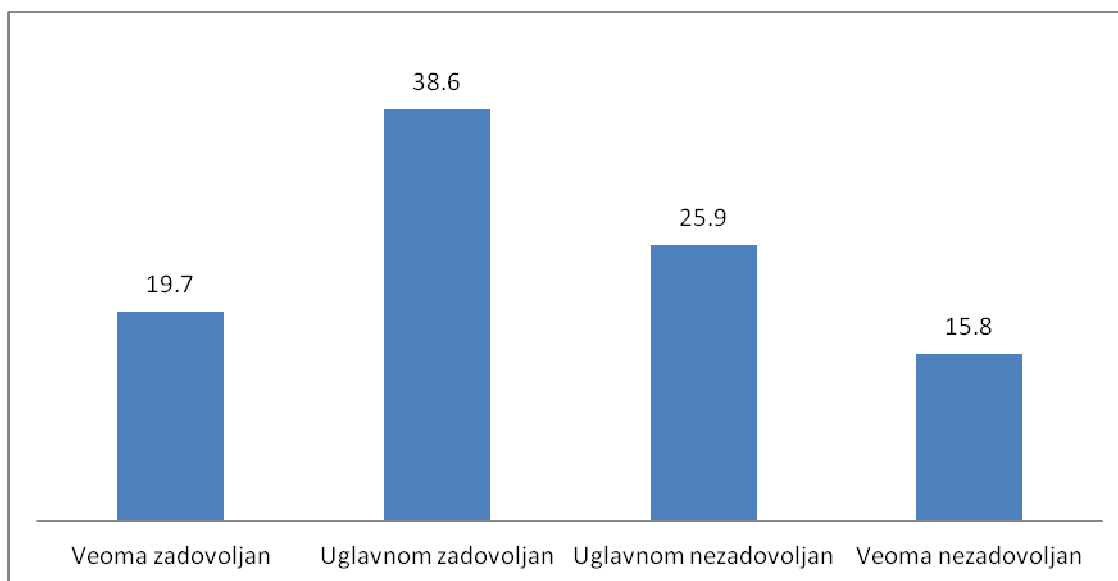
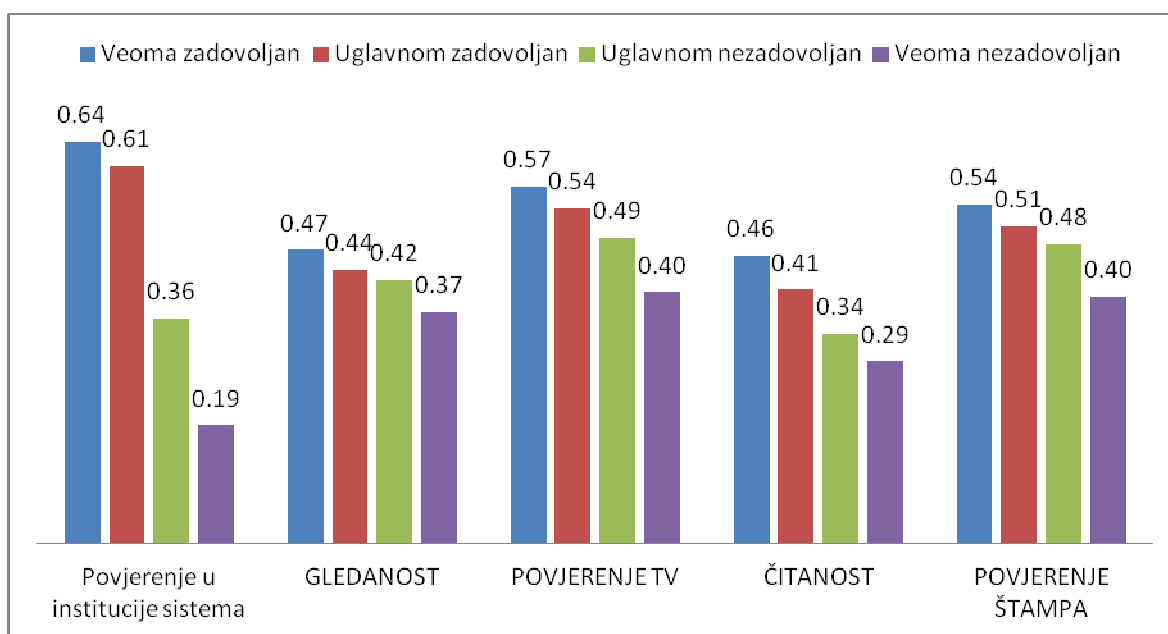

Fig 25. Zadovoljstvo stanjem demokratije i gledanost/čitanošt/povjerenje

I kada je o optimizmu riječ istraživanjem mjerimo pozitivne stavove u odnosu na pesimizam (Fig 26), i takođe, kao i prethodnom slučaju, optimizam pozitivno korelira sa povjerenjem u institucije i medije, kao i sa gledanošću/čitanošću (Fig 27).

Fig 26. Po Vašem mišljenju, stanje demokratije u Crnoj Gori u narednih pet godina biće %

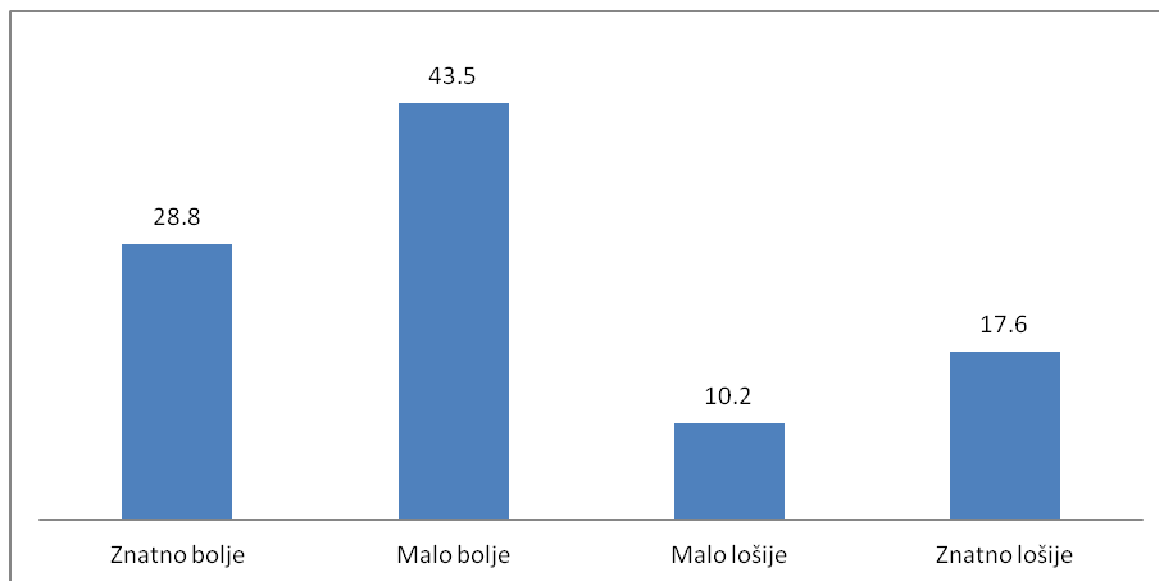
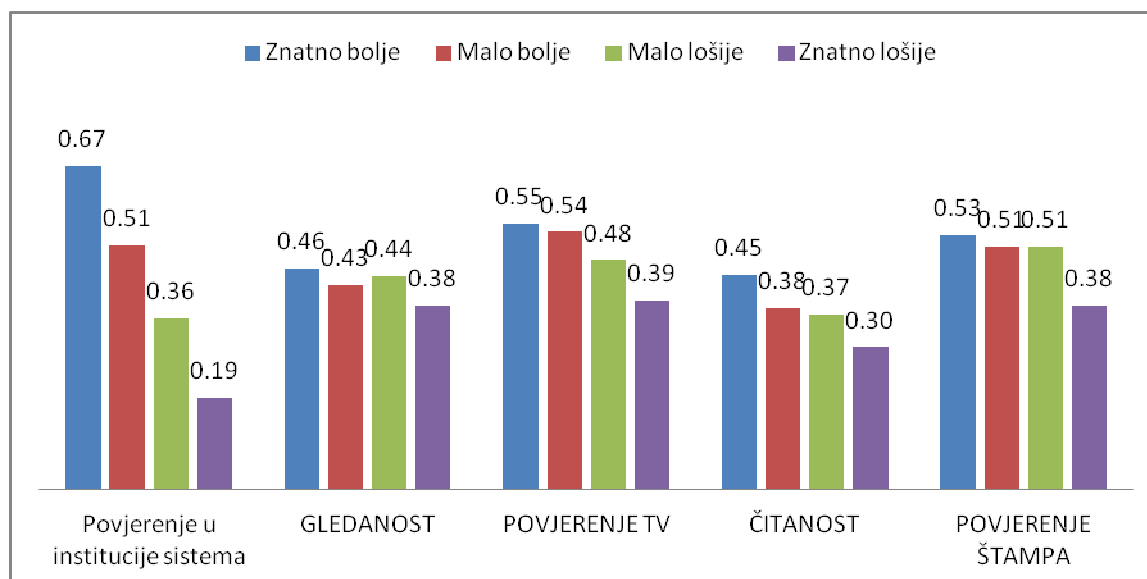

Fig 27. Po Vašem mišljenju, stanje demokratije u Crnoj Gori u narednih pet godina biće (gledanost/čitanost/povjerenje)

Oko 45% građana procjenjuje pozitivno stanje medijskih sloboda u Crnoj Gori (Fig 28), a u distribuciji, svaki peti smatra da su medijske slobode na veoma visokom nivou. I opet, kao i u prethodnim slučajevima, oni koji procjenjuju da su medijske slobode na visokom nivou, u većoj mjeri gledaju/čitaju medijske sadržaje, a takođe, imaju više povjerenja u institucije sistema i medije (Fig 29).

Fig 28. A ako procijenite stanje medijskih sloboda u Crnoj Gori, rekli biste da su medijske slobode %

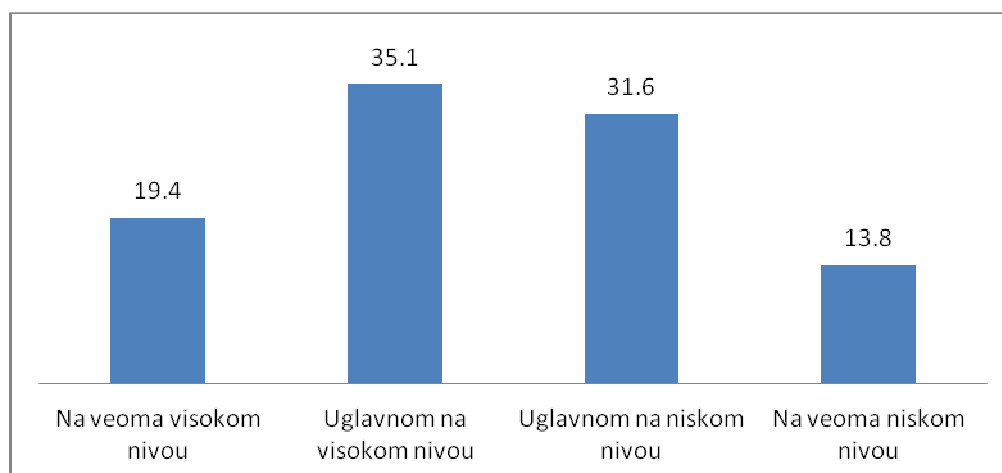
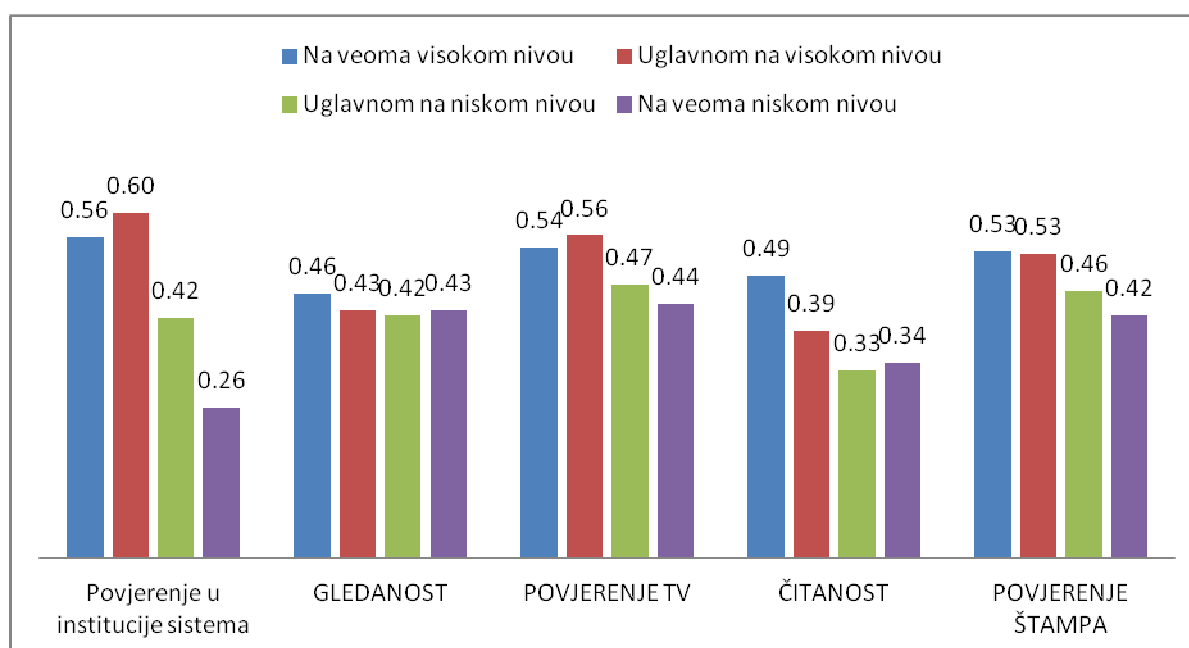

Fig 29. A ako procijenite stanje medijskih sloboda u Crnoj Gori, da li biste rekli da su medijske slobode /gledanost/čitanost/povjerenje

Kada je riječ o procjeni kršenja medijskih prava i sloboda **gotovo svaki drugi ispitanik u istraživanju smatra da se to dešava, ali da nije naročito izraženo, naspram preko 1/3 onih koji ističu da se medijske slobode krše u velikoj mjeri** (Fig 30). Interesantno je da oni koji smatraju da se medijske slobode krše u velikoj mjeri u većoj mjeri i čitaju štampu, ali imaju manje povjerenja u ono što pročitaju u odnosu na one koji smatraju da je kršenje medijskih prava i sloboda sporadično (Fig 31). Sa druge strane, oni koji smatraju da kršenje medijskih

sloboda nije problem, imaju veće povjerenje u institucije sistema, ali i u većoj mjeri gledaju TV i imaju više povjerenja u ono što gledaju na TV.

Fig 30. U javnosti se nerijetko govori o kršenju medijskih prava i sloboda. Kakav je Vaš stav o tome? %

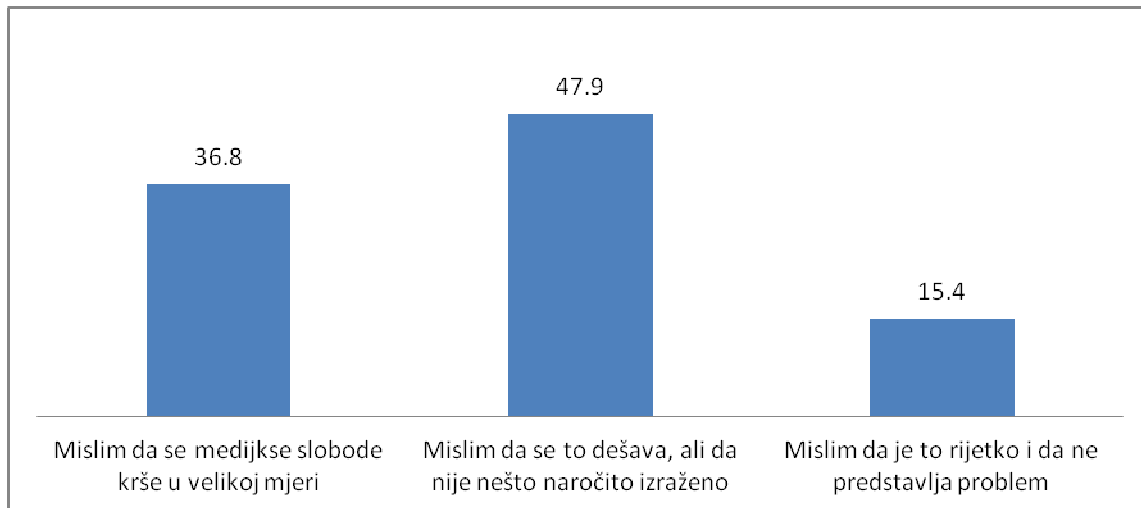
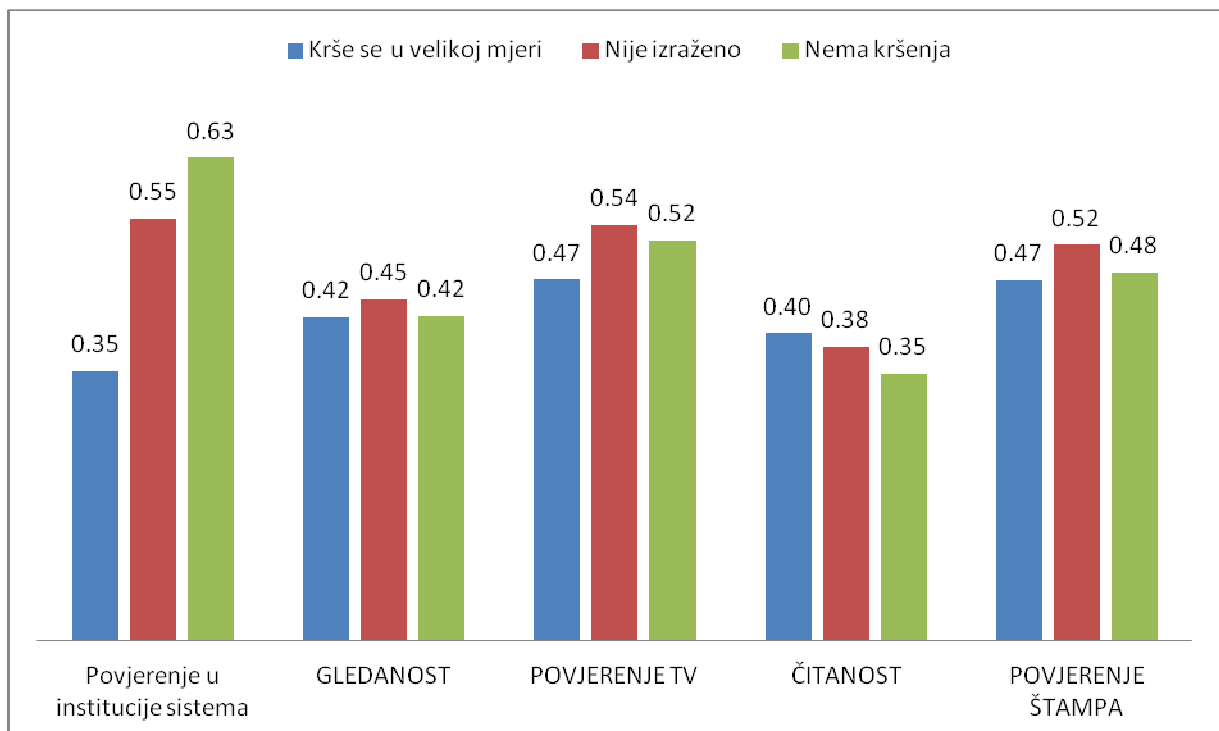

Fig 31. U javnosti se nerijetko govori o kršenju medijskih prava i sloboda. Kakav je Vaš stav o tome /gledanost/čitanost/povjerenje

Upitani da sami daju primjere kršenja medijskih sloboda (Fig 32), najprije, od 1030 ispitanika samo je njih 104 navelo konkretne primjere. Od toga, **najčešće se pominju napadi na novinare, i tačnije na Oliveru Lakić kao i slučaj Mugoša, kao i ubistvo Duška Jovanovića te paljenje vozila Vijesti.**

Fig 32. Primjeri ugrožavanja medijskih prava i sloboda

	N
Napad na novinara Vijesti	1
Paljenje auta Vijestima	1
Biju novinare	1
Diskriminacija novinara Dana	1
Fizički napad na novinare	1
Gradonačelnikov napad na novinare	1
Kamenovanje auta Vijesti	1
Komljenović	1
Slučaj Lakić	1
Lakićeva	2
Listing afera Lukšića	2
Milačić je ponižen	1
Mugi	1
Mugi i Pejović	1
Mugoša Pejović	1
Mugoša udario novinara	3
Na svakom koraku	2
Napad Mugoše	2
Napad Mugoše na novinare	2
Napad na Duška J.	1
Napad na Jovovića	1
Napad na Mila Džakovića	1
Napad na novinare	1
Napad na novinare	1
Napad na novinare Vijesti	2
Napad na novinarku Mumirović	1
Napad na novinarku ispred zgrade	9
Napad na Oliveru Lakić ispred kuće	1
Napad na Pejovića iz Vijesti	1
Napad na Vijesti	1
Napad novinara Vijesti	1
Napadi na novinare Vijesti	4
Napadi na novinare	4
Nema novinara Dana na utakmicama	1

Novinari prave od muve međeda	1
Novinarka Vijesti Lakić	1
Olivera Lakić	1
Paljenje auta	1
Paljenje automobila	1
Paljenje automobila	1
Paljenje automobila Vijesti	2
Paljenje vozila RTV Vijesti	1
Praćenje i prisluškivanje	1
Prebijanje novinara	1
Prebijanje novinara	1
Pretučena novinarka	1
Prijeteća pisma	1
Prijeteća pisma Vijestima	1
Prijetnje	1
Prijetnje Marku Milačiću	1
Prijetnje novinarima	2
Prijetnje novinarima	2
Prijetnje, prebijanje novinara	1
Slučaj Olivera Lakić	1
Slučajevi Milačića i sličnih gdje su novinari šikanirani	1
Spaljivanje kola	3
Sporadični slučajevi	1
Suspenzija Marka Milačića	1
Tuku novinare	2
Ubistvo D. Jovanovića	1
Ubistvo Duška	1
Ubistvo Duška Jovanovića	1
Zabrana novinarima da izvještavaju	1
Zabrana emitovanja TV Vijesti na teritoriji Podgorice	1
Zabrana novinara Dana da izvještavaju sa utakmica FSCG	1
Napadi	1
Napadi na novinare	1
Paljenje službenih kola	1
Pale kola	1
Paljenje kola	1

Paljenje vozila	1
Prebijanje novinara Vijesti	1
Zabrana Danu da prati naše utakmice	1
Paljenje, Vijesti	1
Prebijanje novinara	1
Ucjenjuju	1
TOTAL	104

Međutim, iako je, kao što smo ranije pokazali, veći broj građana koji smatra da sloboda medija nije problem u odnosu na broj onih koji ističu da to jeste problem, **upitani da ocijene ozbiljnost problema napada na novinare, preko 30% građana smatra da je to veoma ozbiljan problem uz preko 37% onih koji ističu da je to prilično izražen problem** (Fig 33). I opet, kao i prethodnom slučaju, čitanost je povezana sa kritičkim stavom, naime, što više čitaju štampane medije, to su i stavovi po ovom pitanju kritičniji (Fig 34). Ovo, međutim, ne važi za gledanost TV-a koja je ujednačena za sve kategorije stavova. Interesatno je da je i povjerenje u tip medija u ovoj analitici podijeljeno, naime, oni koji smatraju da su pritisci i prijetnje problem u većoj meri vjeruju štampanim medijima u odnosu na one koji smatraju da to nije problem, dok je kada je riječ o povjerenje u TV obrnuta slika. Konačno, podatak o povjerenju u institucije jasno pokazuje da je povjerenje u institucije značajno na višem nivou kod građana koji smatraju da napadi na novinare predstavljaju ozbiljan problem u odnosu na one koji smatraju da to nije ozbiljan problem.

Fig 33, Generalno govoreći, koliko su po Vašem mišljenju pritisci, prijetnje i napadi na medije i novinare ozbiljan problem u Crnoj Gori danas? %

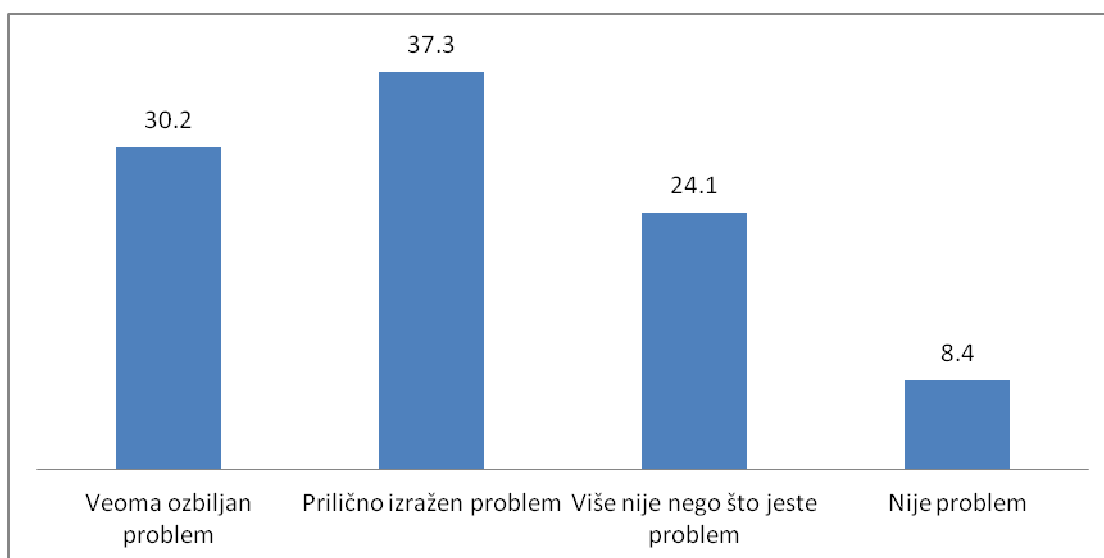
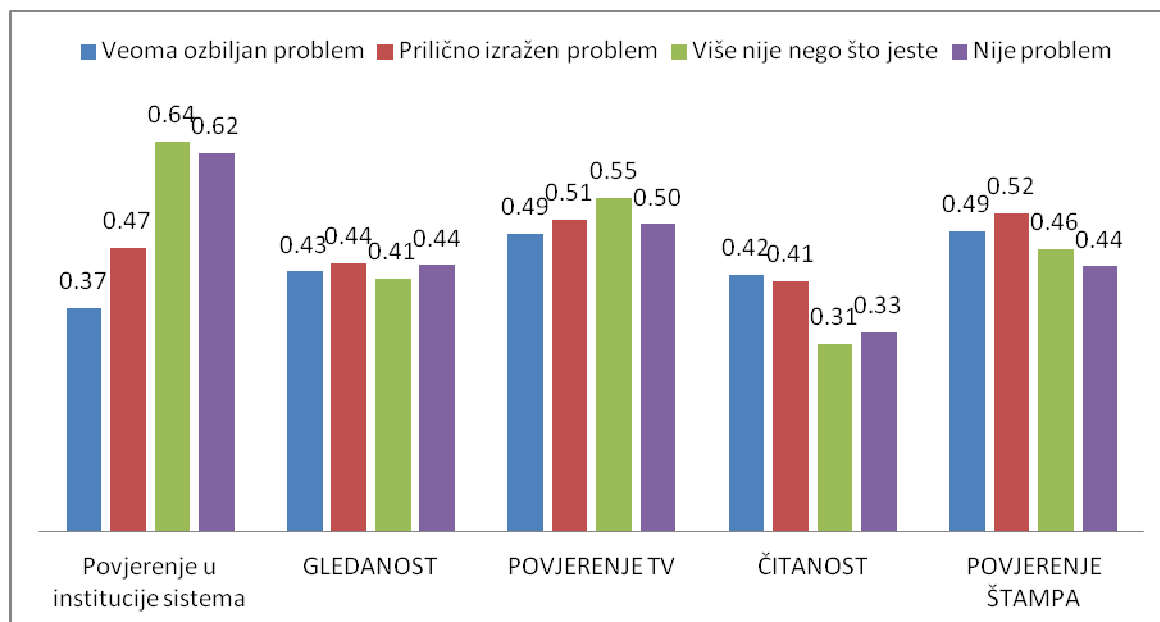

Fig 34. Generalno govoreći, koliko su po Vašem mišljenju pritisci, prijetnje i napadi na medije i novinare ozbiljan problem u Crnoj Gori danas?/Gledanost/Čitanost/Povjerenje

Po pitanju stepena zaštićenosti novinara u Crnoj Gori (Fig 35) **najveći broj građana smatra da su njihova prava uglavnom zaštićena**. Dakle, povezano sa prethodnim stavom, većina smatra da su prava novinara zaštićena, ali da su jednako napadi na novinare ozbiljan problem. Interesantno je da oni koji smatraju da su novinari zaštićeni u Crnoj Gori u većoj mjeri i gledaju TV/čitaju novine, i imaju viši stepen povjerenja u medije (Fig 36)

Fig 35. Da li su novinari, po Vašem mišljenju, dovoljno zaštićeni u Crnoj Gori %

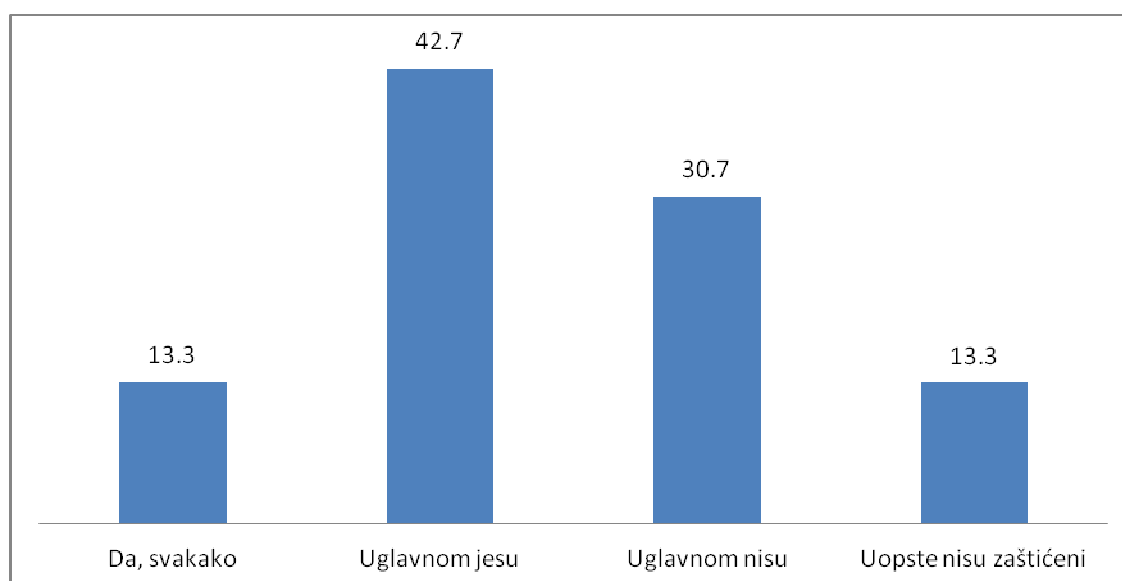
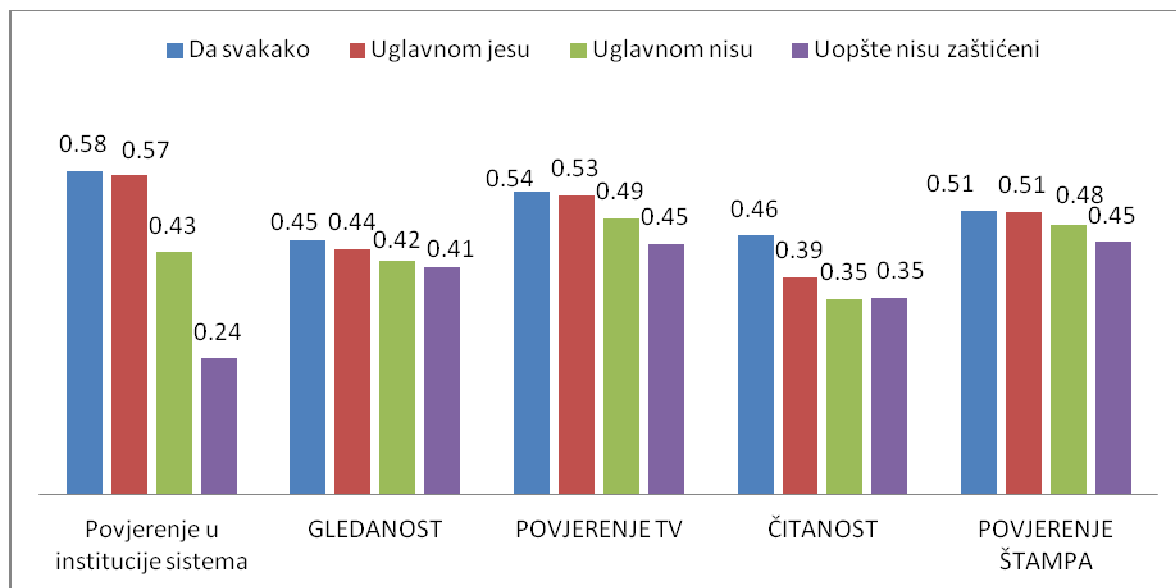

Fig 36. Da li su novinari, po Vašem mišljenju, dovoljno zaštićeni u Crnoj Gori/gledanost/čitanost/povjerenje

Apsolutna većina građana smatra da bi država trebala da donese posebne mjere kako bi se novinari dodatno zaštitili (Fig 37). Međutim, interesantno je da oni koji smatraju da država ne treba da donese dodatne mjere za zaštitu novinara, imaju veći stepen povjerenja u institucije, ali i u medije, dok je sama čitanost/gledanost između dvije opozitne kategorije na sličnom nivou (Fig 38).

Fig 37. Smatrate li da bi država trebalo da donese posebne mjere kako bi se dodatno zaštitili novinari? %

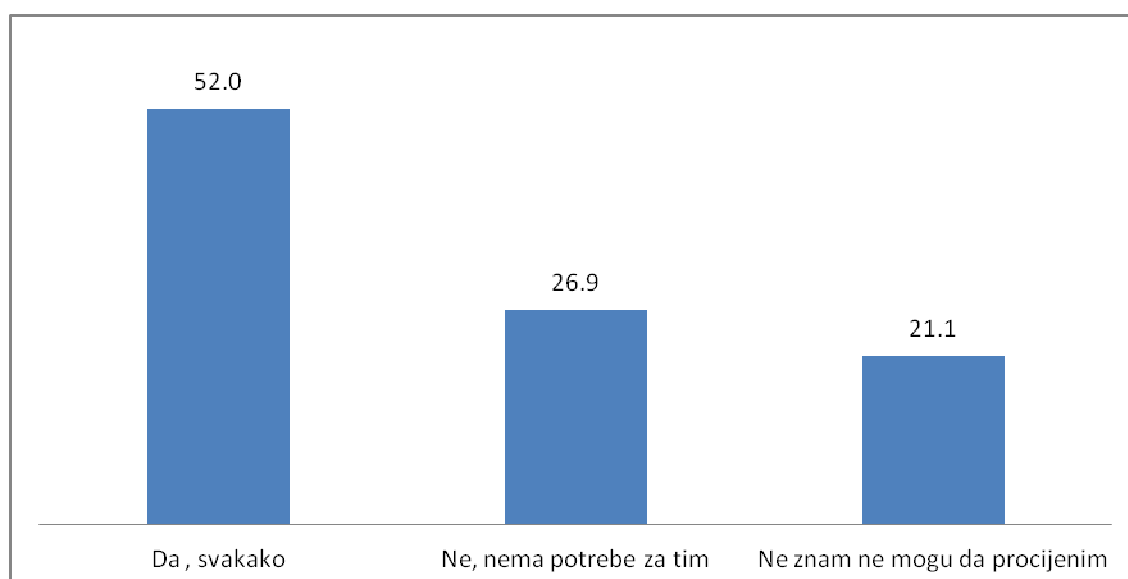
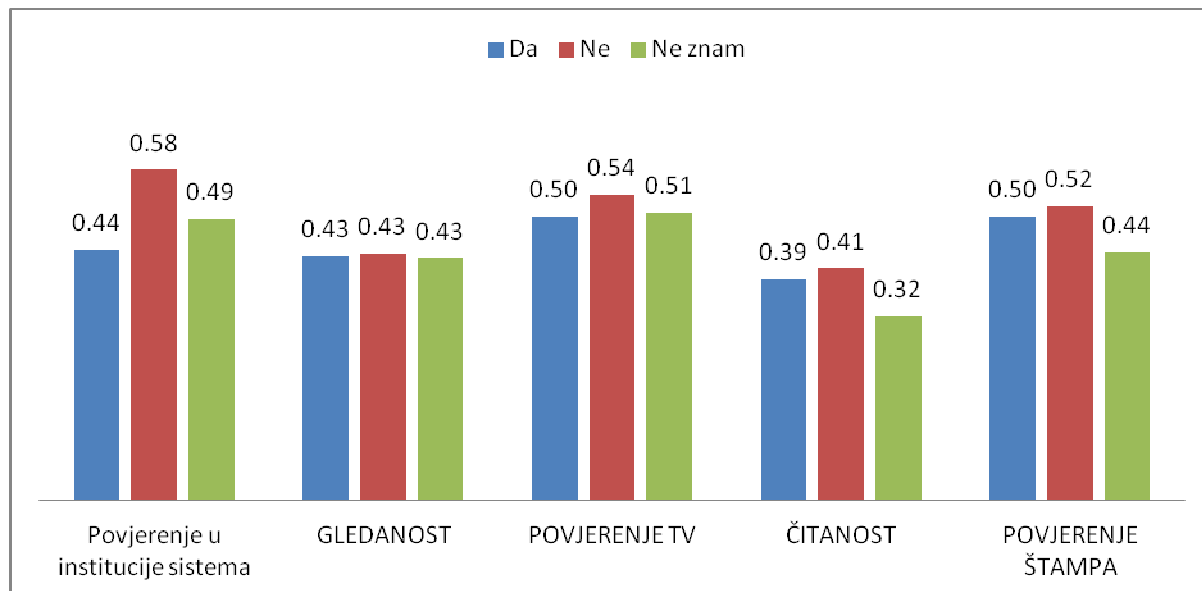

Fig 38. Smatrate li da bi država trebala da donese posebne mjere kako bi se dodatno zaštili novinari?/gledanost/čitanost/povljenje

Kada je riječ o mjerama zaštite novinara, **gotovo 55% građana podržava mjeru da se napad na novinare tretira kao napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti** (Fig 39). Međutim, oni koji smatraju da ne treba donijeti ovu mjeru imaju više povjerenja u institucije, a i u nešto većoj mjeri čitaju i gledaju medijske sadržaje, dok je povjerenje u medije na ujednačenom nivou kada uporedimo pristalice dva opozitna stava po ovom pitanju (Fig 40).

Fig 39. Jedan od predloga koji se može čuti u javnosti jeste da se Krivični zakon izmijeni tako da se napad na novinare kažnjava kao napad na službeno lice pri vršenju službene dužnosti. Da li bi Vi lično podržali ovakav Zakon? %

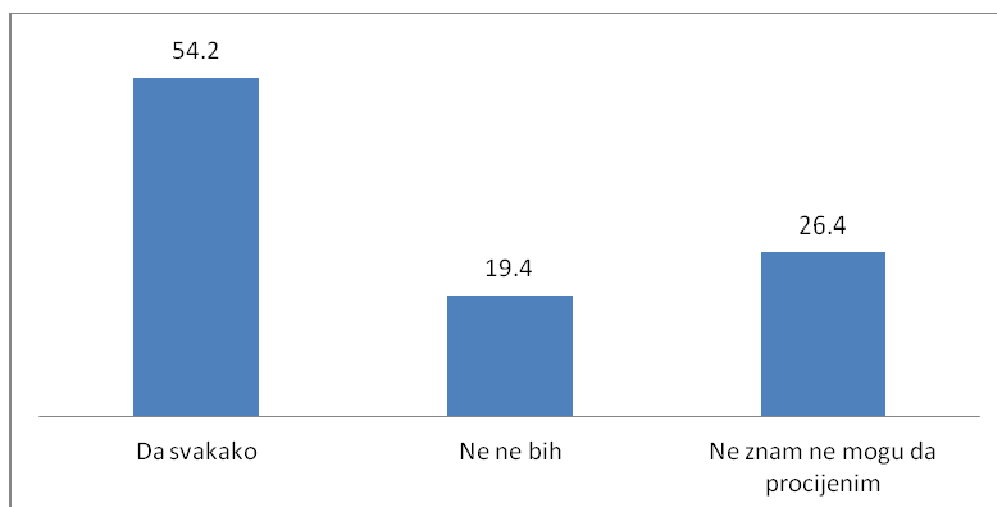
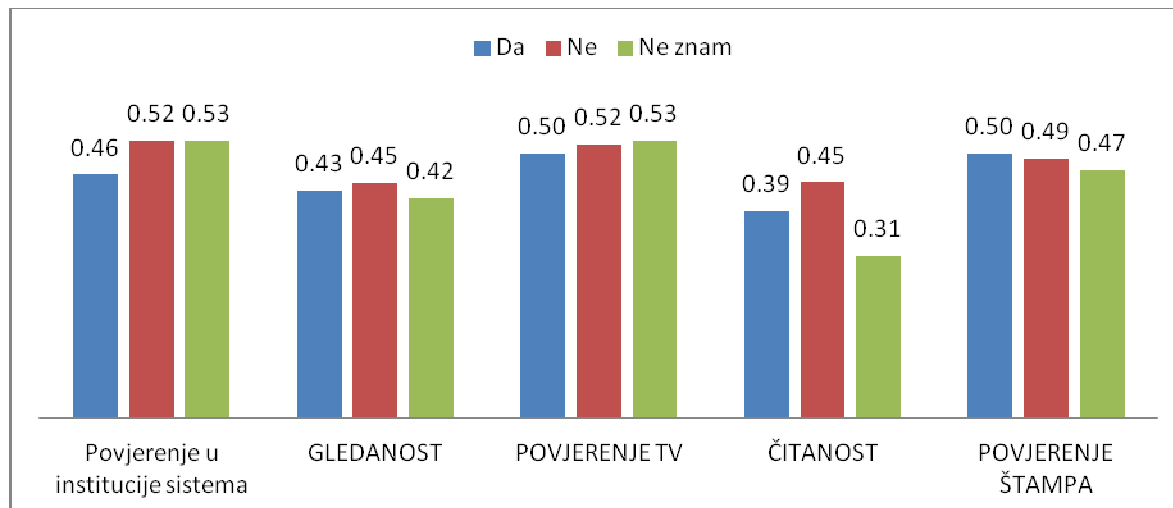

Fig 40. Jedan od predloga koji se može čuti u javnosti jeste da se Krivični zakon izmijeni tako da se napad na novinare kažnjava kao napad na službeno lice pri vršenju službene dužnosti. Da li bi Vi lično podržali ovakav Zakon?/gledanot/čitanost/povjerenje

U procjeni političke podrške koju pružaju mediji, **najveći broj građana (skoro 45%) smatra da neki mediji podržavaju vlast, a neki opoziciju** (Fig 41). Upoređujući, međutim, broj onih koji smatraju da mediji podržavaju ili vlast ili opoziciju, gotovo je tri puta veći broj onih koji smatraju da su mediji naklonjeniji vlasti nego opoziciji (što je interesantno s obzirom da je pežorativno mišljenje u opštoj političkoj komunikaciji da su mediji uglavnom kritički nastrojeni u odnosu na vlast). Dalje, oni koji smatraju da mediji podržavaju vlast, u manjoj mjeri imaju povjerenje i u institucije sistema i u medije, a i manje prate medijske sadržaje u odnosu na one koji smatraju da mediji podržavaju opoziciju (Fig 42)

Fig 41. Neki smatraju da mediji, generalno, informišu javnost tako da podržavaju vlast, a drugi smatraju da mediji generalno podržavaju opoziciju. Kakav je Vaš stav o tome? %

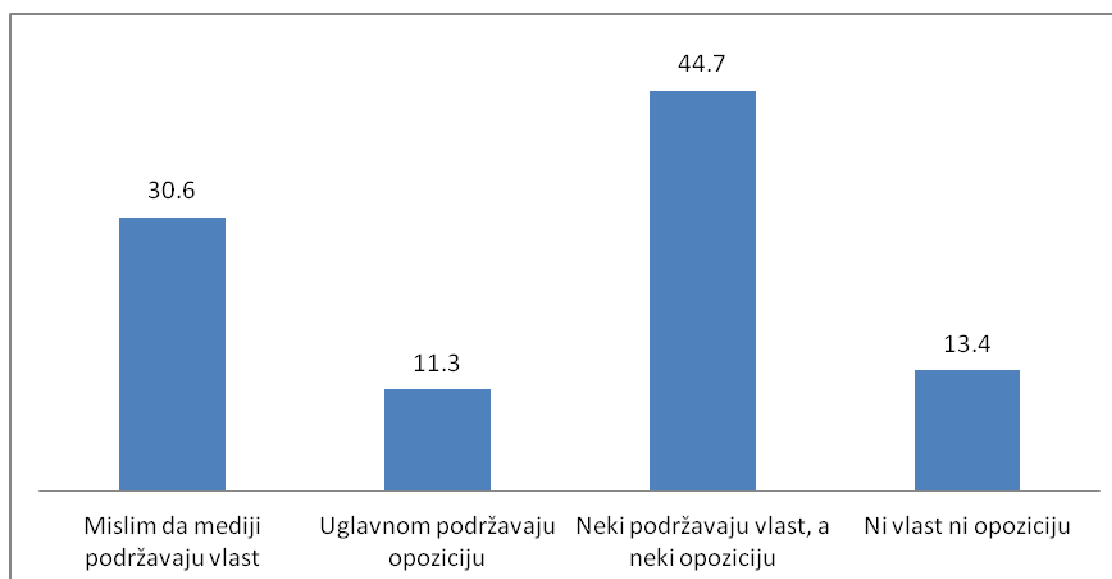
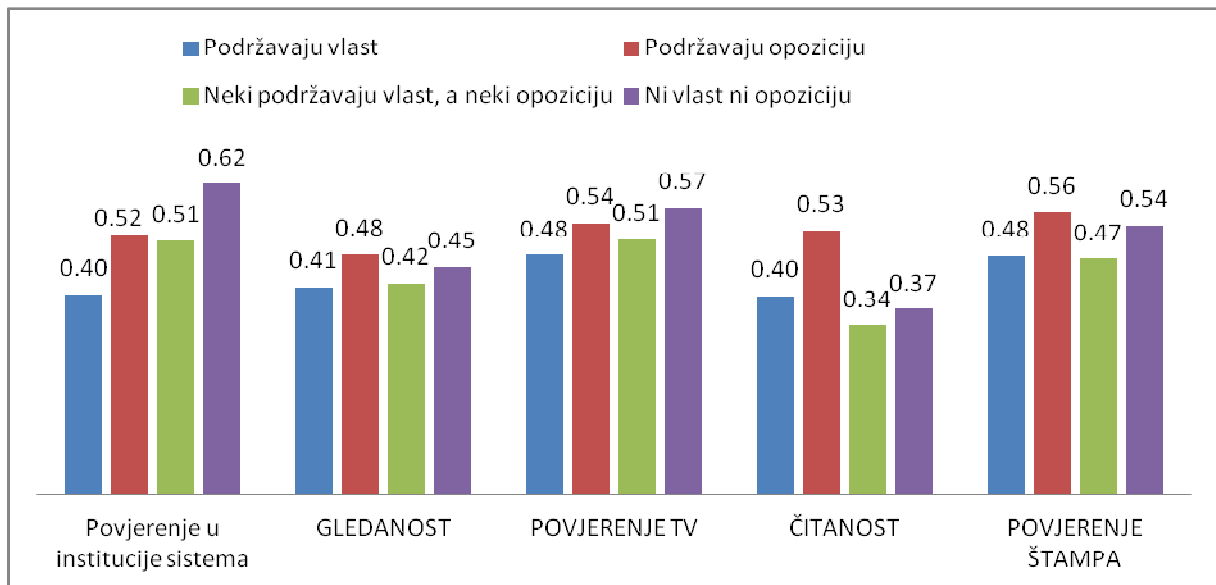

Fig 42. Neki smatraju da mediji, generalno, informišu javnost tako da podržavaju vlast, a drugi smatraju da mediji generalno podržavaju opoziciju. Kakav je Vaš stav o tome?/gledanost/čitanost/poverenje

Kada je riječ o interesima (Fig 43), **identičan broj ispitanika u našem uzorku smatra da mediji rade u interesu političara i onih koji smatraju da mediji rade u interesu svojih vlasnika, dok je najmanji broj onih koji smatraju da mediji rade u interesu građana.** Dalje, sve tri kategorije ispitanika manje-više ujednačeno gledaju TV, ali oni koji smatraju da mediji rade u interesu građana, u većoj mjeri imaju povjerenja i u medije i u institucije sistema, ali i u većoj mjeri čitaju novine (Fig 44). Interesantno je, međutim, da oni koji smatraju da mediji dominantno rade u interesu vlasnika imaju više povjerenja i u institucije sistema i u TV u odnosu na one koji smatraju da mediji rade u interesu političara.

Fig 43. A po Vašem sudu, da li mediji uglavnom rade za političare i njihove interese ili za građane i njihove interese ili za interese vlasnika medija? %

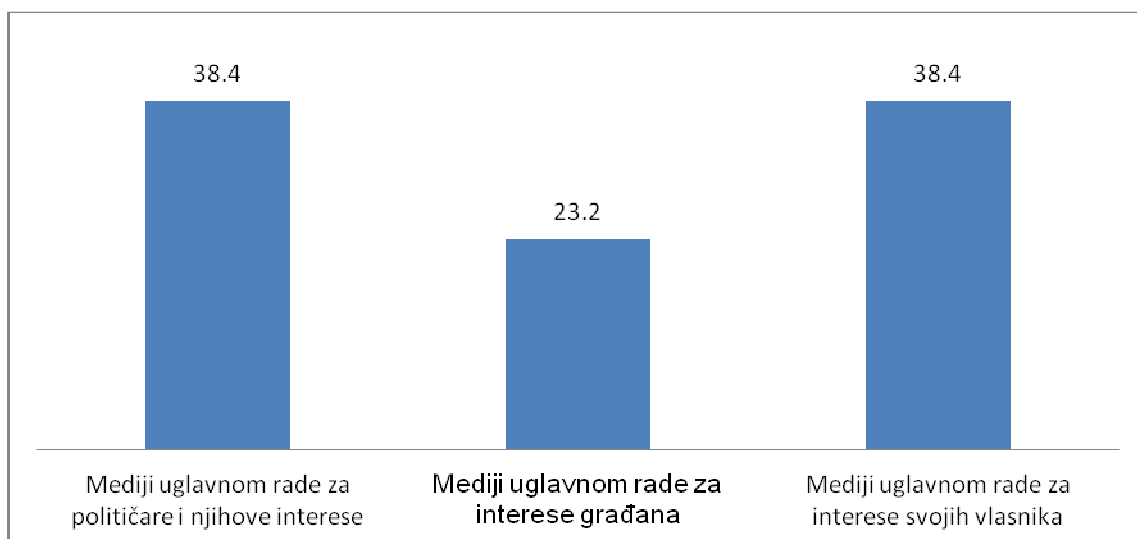
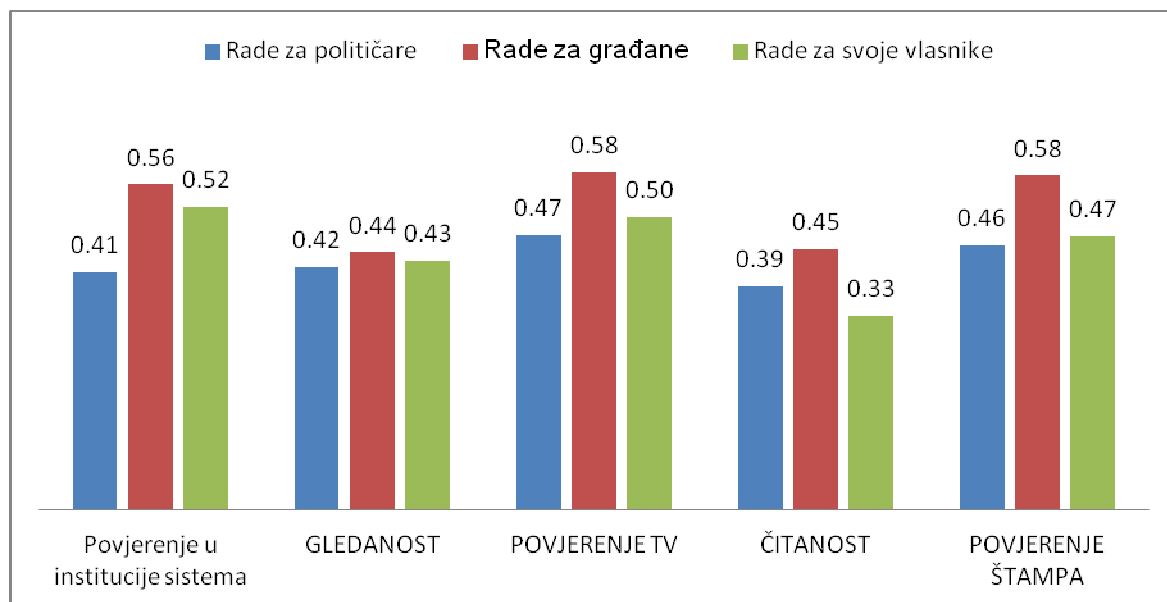

Fig 44. A po Vašem sudu, da li mediji uglavnom rade za političare i njihove interese ili za građane i njihove interese ili za interese vlasnika medija?/gledanost/čitanost/povjerenje

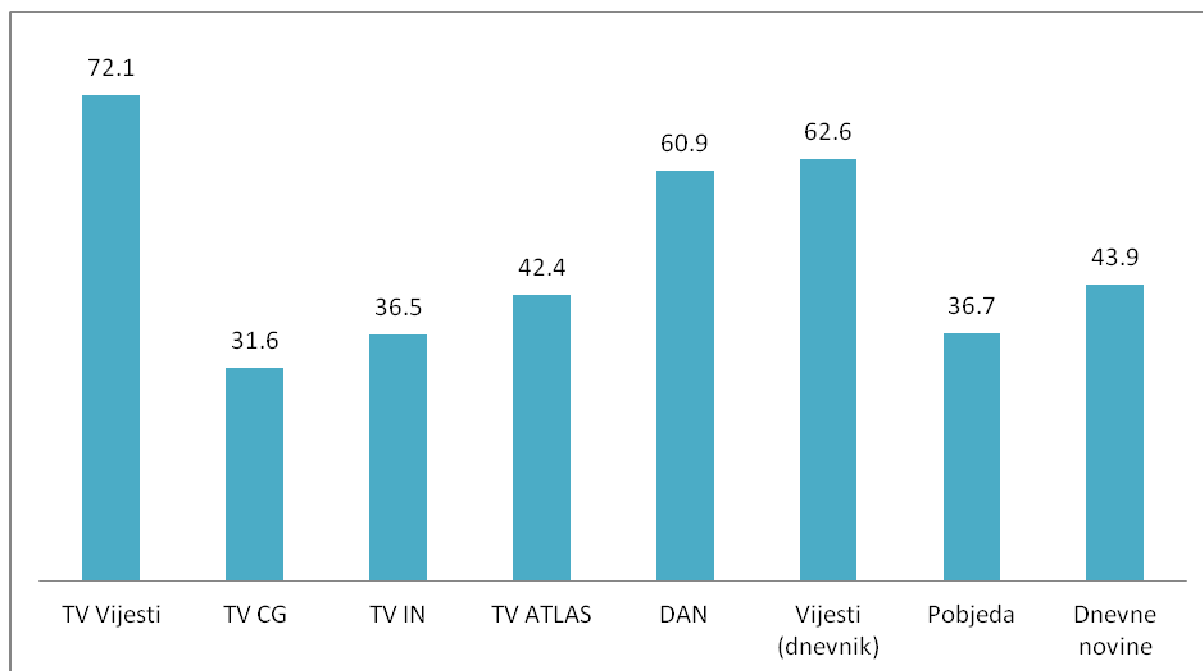

Za svaki od pojedinih medija u Crnoj Gori, u našem istraživanju, građani su ocjenjivali stepen u kome su oni nezavisni u odnosu na Vladu i strukture vlasti (Fig 45 i Fig 46). **U ovoj procjeni, kao najnezavisnija procijenjena je TV Vijesti, a zatim dnevne novine Vijesti, te dnevne novine DAN.** Ostali mediji su, po procjeni građana, u manjoj mjeri nezavisni u odnosu na vlast, a najzavisniji u odnosu na vlast je TVCG.

Fig 45. U kojoj mjeri su doljenavedeni mediji, po Vašem sudu, nezavisni u odnosu na VLADU i strukture vlasti

	U potpunosti su nezavisni	Uglavnom su nezavisni	Uglavnom nisu nezavisni	Nisu uopšte nezavisni
TV Vijesti	20,1	52,0	17,4	10,5
TV CG	9,3	22,3	41,1	27,3
TV IN	8,5	28,0	43,1	20,4
TV ATLAS	11,0	31,4	36,5	21,1
DAN	20,4	40,5	25,2	13,9
Vijesti (dnevnik)	22,0	40,6	24,1	13,3
Pobjeda	7,1	29,6	35,1	28,2
Dnevne novine	7,6	36,3	35,8	20,2

Fig 46. U kojoj mjeri su doljenavedeni mediji, po Vašem sudu, nezavisni u odnosu na VLADU i strukture vlasti - % SUM: Uglavnom i u potpunosti nezavisni

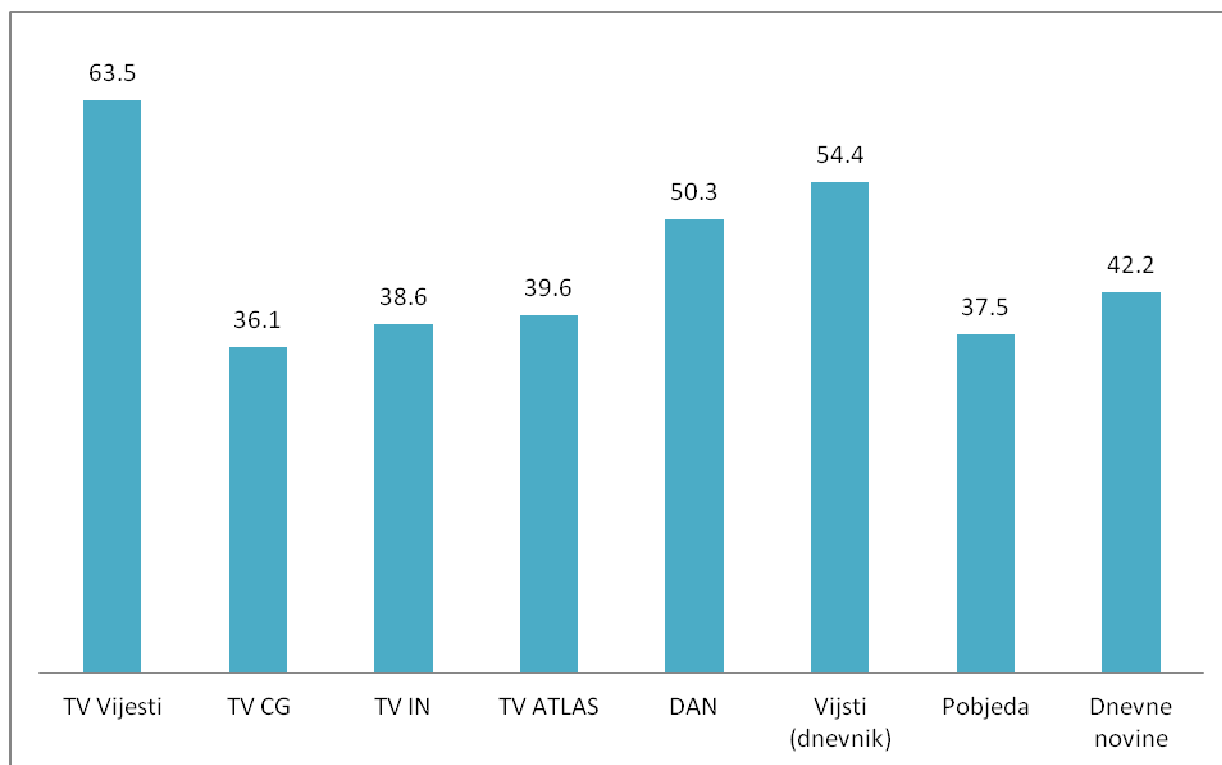

Isto kao i kada je riječ o vlasti, istraživanjem smo željeli da utvrdimo stavove građana o nezavisnosti svakog pojedinog medija u odnosu na političke partije (Fig 47 i Fig 48). Kao i u prethodnom slučaju, **najbolju ocjenu nezavisnosti u odnosu na političke partije dobile su TV Vijesti, a zatim dnevnik Vijesti i DAN**, dok je najzavisniji u odnosu na političke partije ocijenjen rad TVCG, ali je u ovom slučaju zavisnost TVCG gotovo na istom nivou kao i TV IN TV ATLAS i POBJEDA.

Fig 47. U kojoj mjeri su doljenavedeni mediji, po Vašem sudu, nezavisni u odnosu na POLITIČKE PARTIJE %

	U potpunosti su nezavisni	Uglavnom su nezavisni	Uglavnom nisu nezavisni	Nisu uopšte nezavisni
TV Vijesti	18,0	45,5	23,1	13,4
TV CG	9,5	26,6	36,9	27,0
TV IN	8,9	29,7	38,7	22,7
TV ATLAS	10,4	29,2	39,7	20,7
DAN	13,7	36,6	30,9	18,8
Vijsti (dnevnik)	16,6	37,8	29,4	16,2
Pobjeda	8,4	29,1	36,1	26,4
Dnevne novine	7,3	34,9	36,4	21,4

Fig 48. U kojoj mjeri su doljenavedeni mediji, po Vašem sudu, nezavisni u odnosu na POLITIČKE PARTIJE- SUMA: u potpunosti i uglavnom nezavisni%

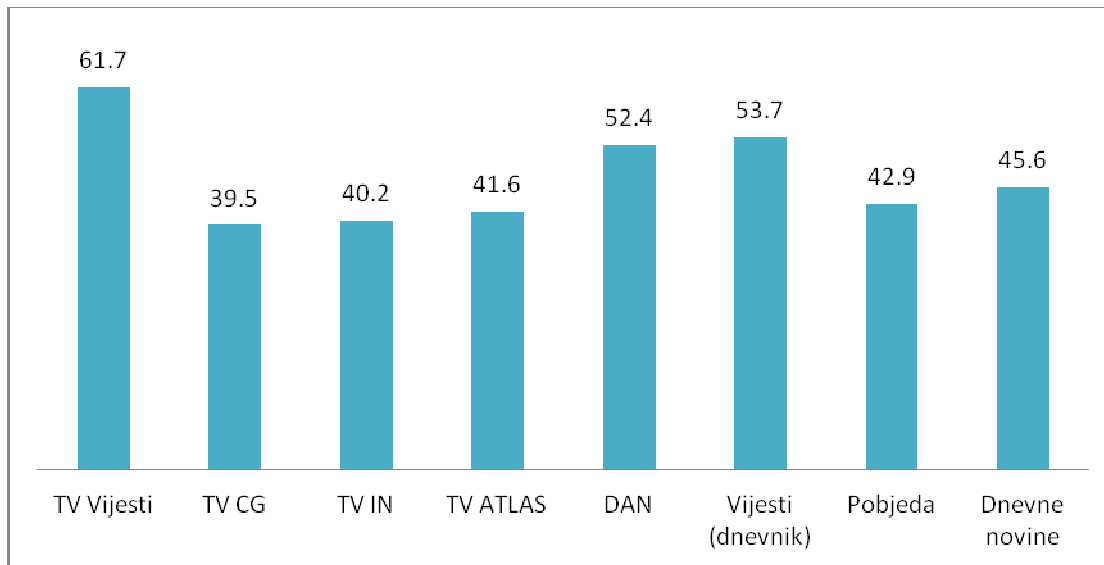

Konačno, građani su procjenjivali stepen u kome je svaki pojedini medij nezavistan u odnosu na moćne pojedince (Fig 49 i Fig 50). Izmjerene vrijednosti su gotovo iste kao i one kada smo mjerili nezavisnost u odnosu na političke partije. **Kao najnezavisnija ocijenjena je TV Vijesti, a zatim dnevnik Vijesti, te DAN.**

Fig 49. U kojoj mjeri su doljenavedeni mediji, po Vašem sudu, nezavisni u odnosu na MOĆNE POJEDINCE

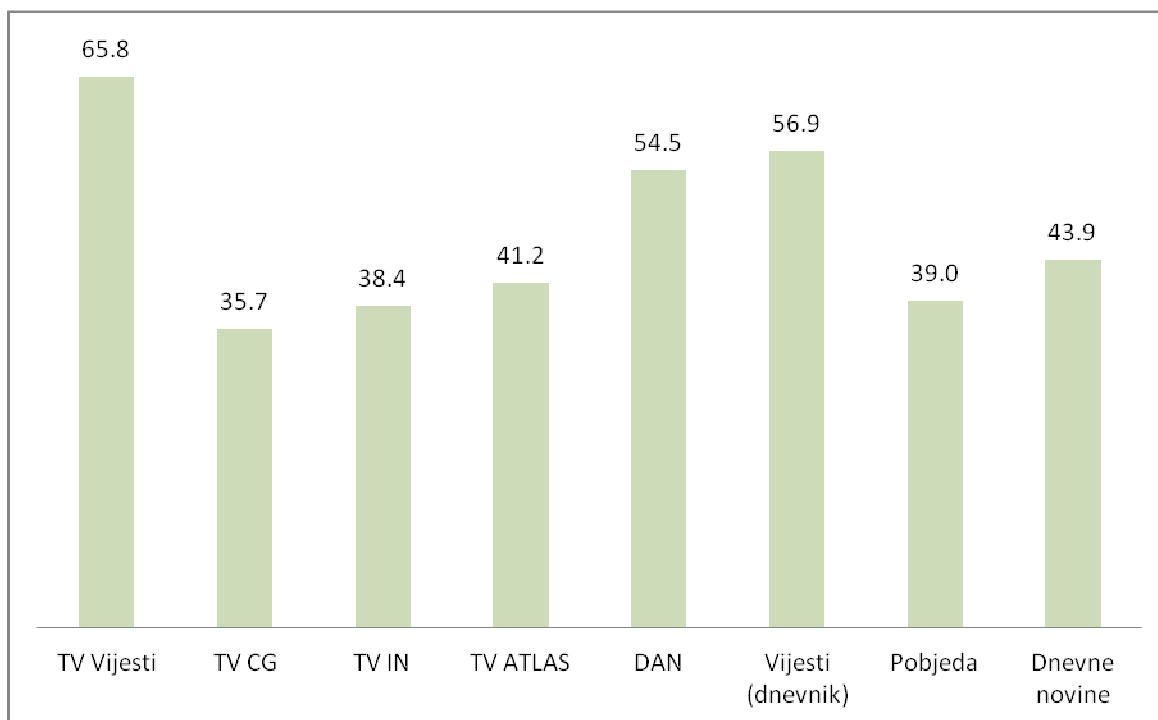
	U potpunosti su nezavisni	Uglavnom su nezavisni	Uglavnom nisu nezavisni	Nisu uopšte nezavisni
TV Vijesti	15,6	46,1	21,5	16,8
TV CG	11,4	28,1	34,0	26,6
TV IN	9,7	30,5	35,9	23,9
TV ATLAS	8,4	33,2	33,9	24,5
DAN	15,2	37,2	30,0	17,6
Vijesti (dnevnik)	15,3	38,4	27,8	18,5
Pobjeda	8,5	34,4	31,1	26,1
Dnevne novine	7,4	38,2	31,4	22,9

Fig 50. U kojoj mjeri su doljenavedeni mediji, po Vašem sudu, nezavisni u odnosu na MOĆNE POJEDINCE % - SUMA: uglavnom i u potpunosti nezavisni

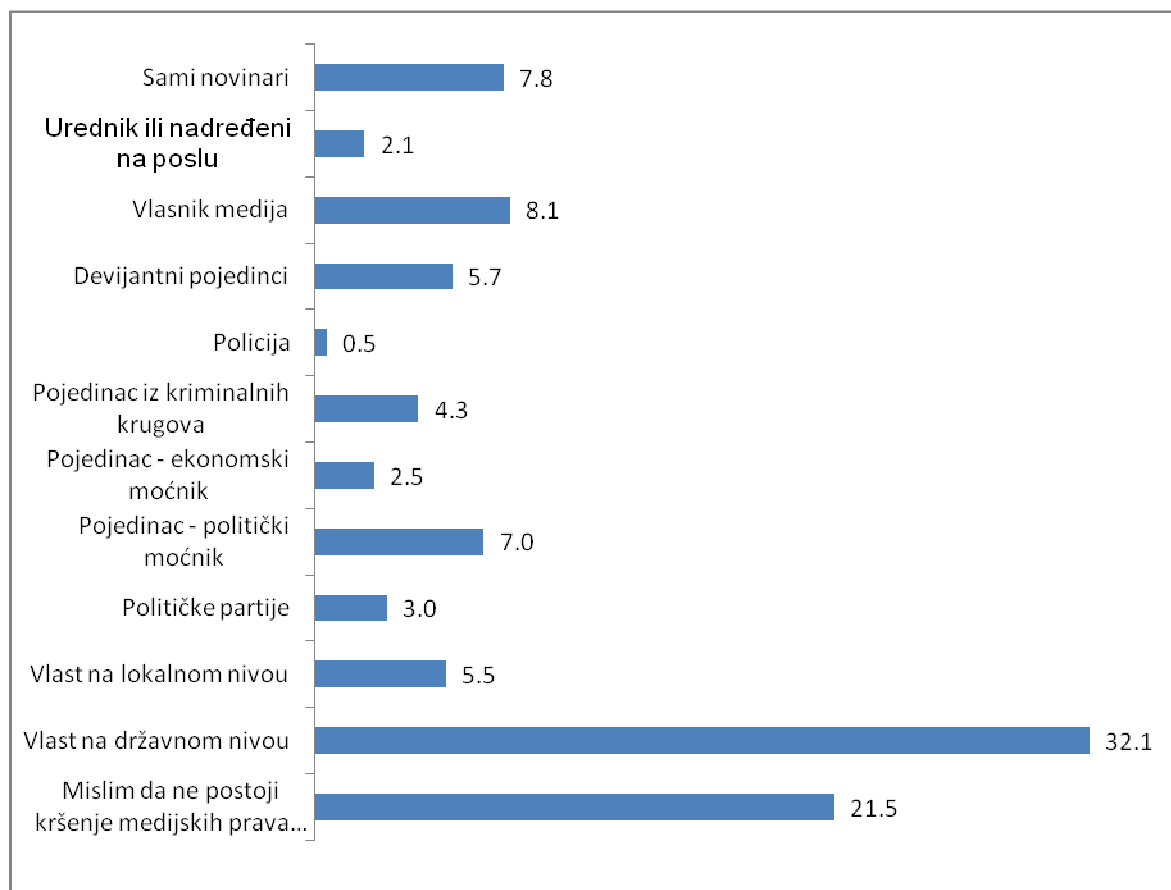
Na osnovu sve tri gorespomenute procjene nezavisnosti medija (vlast, političke partije, moćni pojedinci) izračunali smo prosječnu vrednost nezavisnosti svih medija koji su bili predmet mjerenja (Fig 51). Kao i u pojedinačnim procjenama, i prosječna mjerena vrijednost ukazuje da su **po mišljenju građana najnezavisniji medij TV Vijesti a zatim dnevnik Vijesti i DAN, dok su najmanje nezavisni TVCG, a zatim TV IN i POBJEDA, te na kraju TV ATLAS i Dnevne novine.**

Fig 51. Prosječne vrijednosti nezavisnosti medija

Istraživanjem smo identifikovali i stavove građana o pitanju odgovornosti za kršenje medijskih prava i sloboda (Fig 52). **Najveći broj građana (gotovo 1/3) smatra da je u ovom pogledu najodgovornija vlast na državnom nivou.** Svi ostali 'krivci' su identifikovani u značajno manjem procentu, ali valja napomenuti da preko petine građana smatra da ne postoji kršenje medijskih prava i sloboda u Crnoj Gori, te prema tiome nema ni krivaca za kršenje tih prava.

Fig 52. Ukoliko smatrate da postoji kršenje medijskih prava i sloboda, ko je po Vama najodgovorniji za to %

Najveći broj građana smatra da mediji o radu javnih institucija izveštavaju taman u mjeri u kojoj je to potrebno (Fig 55). Međutim, upoređujući dvije opozitne kategorije, značajno je veći broj onih koji smatraju da mediji ne izveštavaju dovoljno o radu javnih institucija u odnosu na one koji smatraju da mediji to previše rade. Oni koji smatraju da mediji ne izveštavaju dovoljno, u odnosu na ostale dvije kategorije u manjoj mjeri gledaju TV program, manje čitaju novine, i imaju manje povjerenja i u medije i u institucije sistema, što može biti simptomatično (Fig 56). Takođe je indikativno da oni koji smatraju da mediji izveštavaju previše, imaju manje povjerenja i u institucije i u medije u odnosu na one koji smatraju da mediji izveštavaju tačno koliko treba.

Fig 55. U kojoj mjeri mediji, po Vama prate rad javnih institucija? %

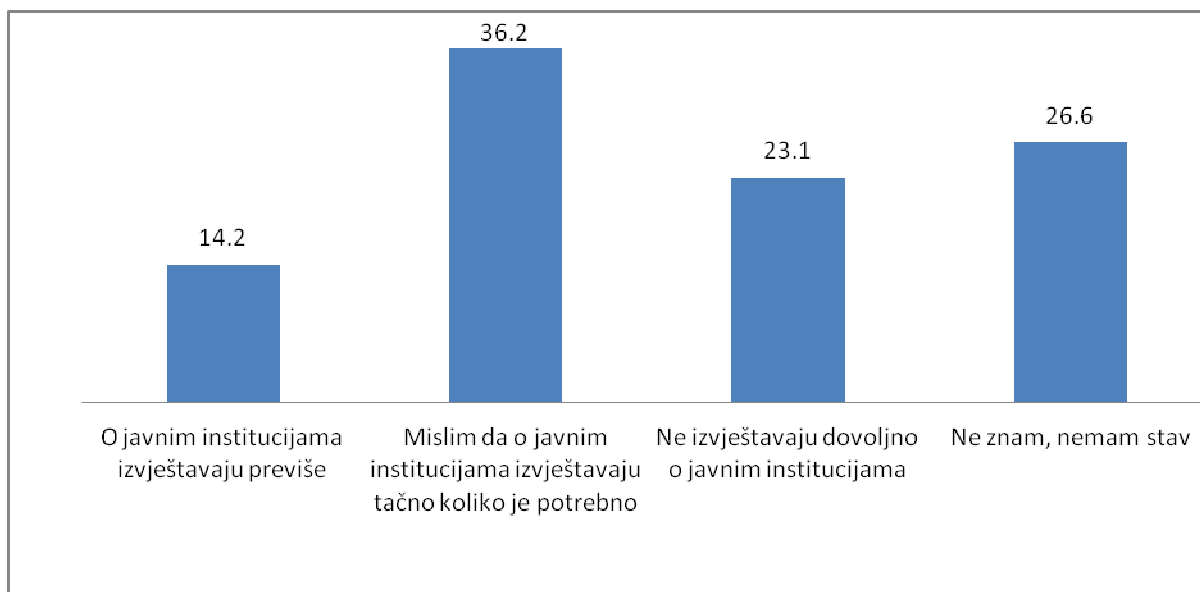
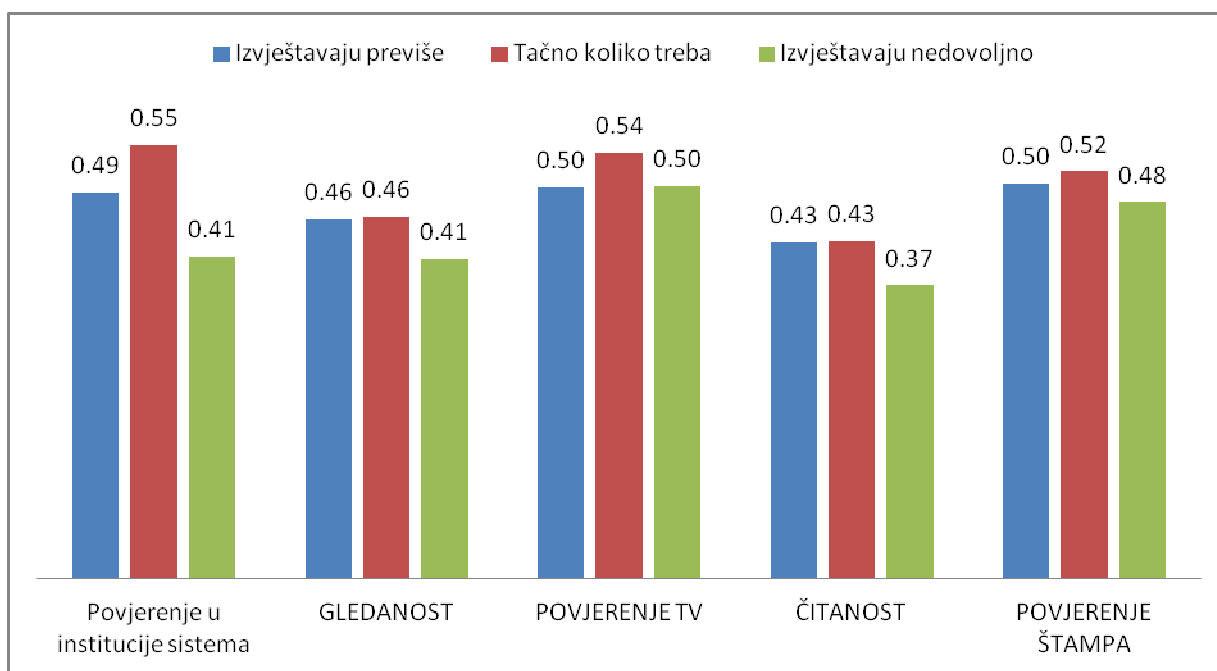

Fig 56. U kojoj mjeri, po Vama, mediji prate rad javnih institucija? /gledanost/ čitanost/ povjerenje

Procjenjujući stepen kritičnosti medija, nešto je veći broj građana koji smatraju da mediji treba da kritikuju u većoj mjeri nego što je to sada slučaj u odnosu na broj onih koji smatraju da su mediji kritični taman koliko je potrebno, dok je značajno manji broj onih koji smatraju da su mediji previše kritični (Fig 57). Između ovog stava i povjerenja/ gledanosti/ čitanosti postoji linearna veza, Naime, što se građani zalažu za veći stepen kritike medija, to u manjoj mjeri gledaju/čitaju medijske sadržaje, ali i imaju manji nivo povjerenja i u institucije i u medije (Fig 58).

Fig 57. A kada mediji izveštavaju o radu javnih institucija, po Vama da li: %

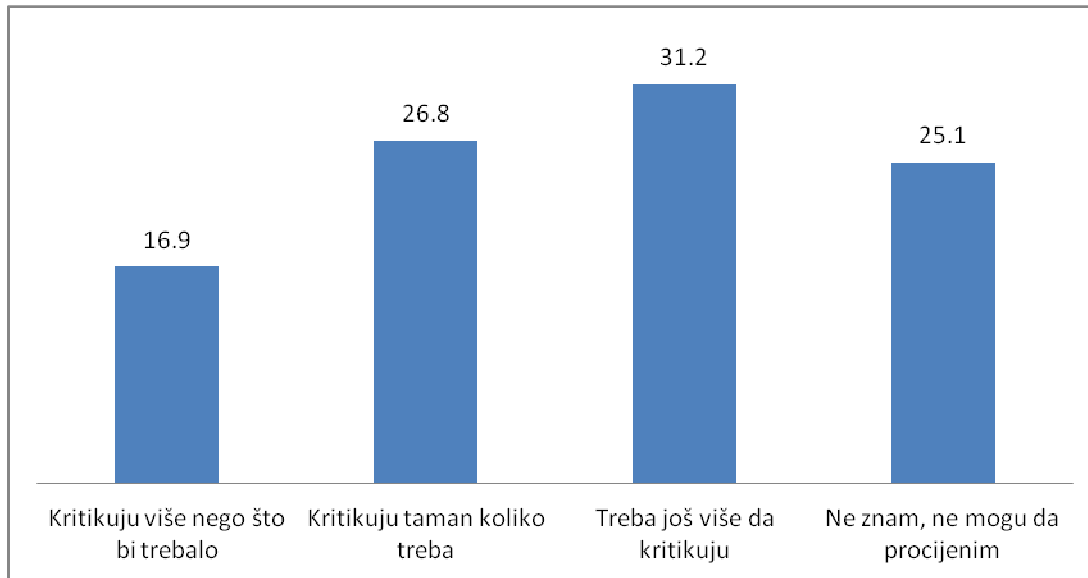
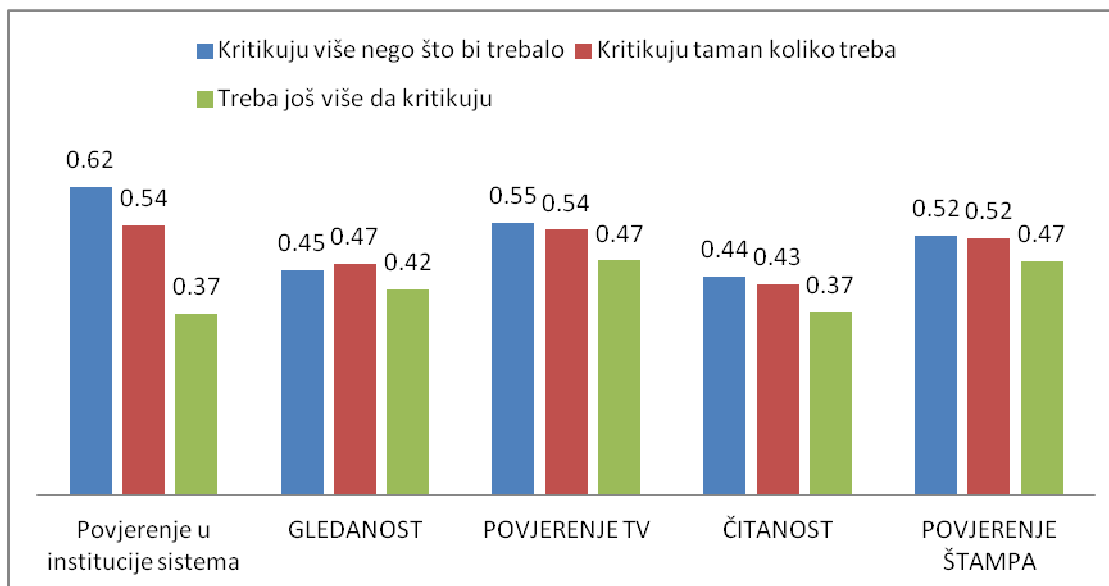

Fig 58. A kada mediji izveštavaju o radu javnih institucija, po Vama da li: /gledansot /čitanost/ poverenje

Procjenjujući uslove poslovanja privatnih i javnih medija (Fig 59), **gotovo je identičan broj ispitanika u našem uzorku koji smatraju da privatni odnosno javni mediji imaju bolje uslove poslovanja, a najveći je broj onih koji smatraju da privatni i javni mediji imaju jednake uslove poslovanja.** Indikativno je da oni koji smatraju da javni mediji imaju bolje uslove postojanja u manjoj mjeri i gledaju TV i čitaju štampu, ali i u manjoj meri imaju poverenja u institucije sistema i u medije (Fig 60). Dalje, oni koji smatraju da javni i privatni mediji imaju jednake uslove poslovanja imaju veći stepen povjerenja u institucije sistema, ali

i u TV u odnosu na one koji smatraju da privatni imaju bolje uslove poslovanja, dok je kod povjerenja u štampane medije, situacije obrnuta (Fig 60).

Fig 59. Kada je riječ o uslovima poslovanja, smatrate li da privatni i javni servisi/državni mediji imaju jednake uslove poslovanja? %

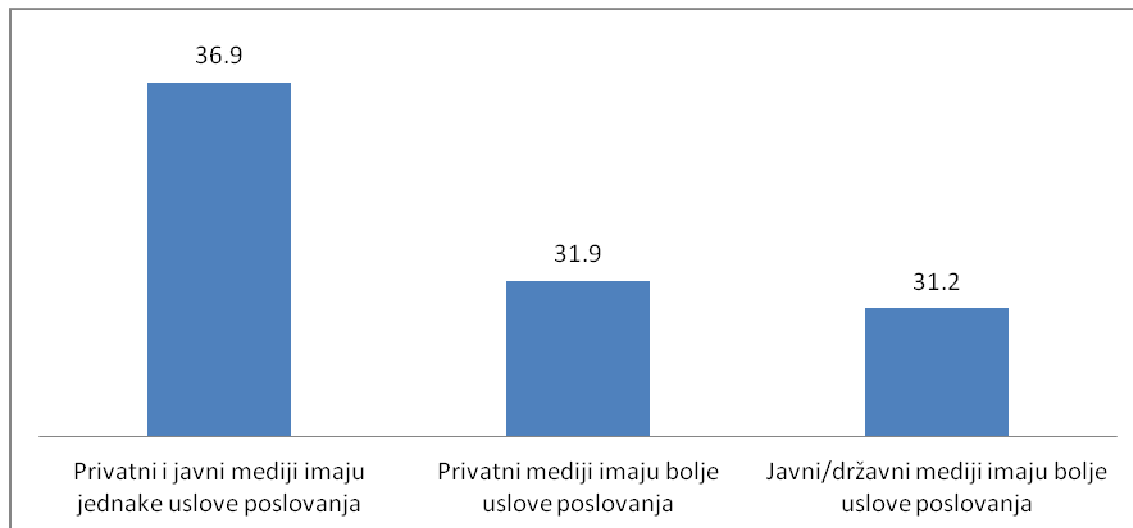
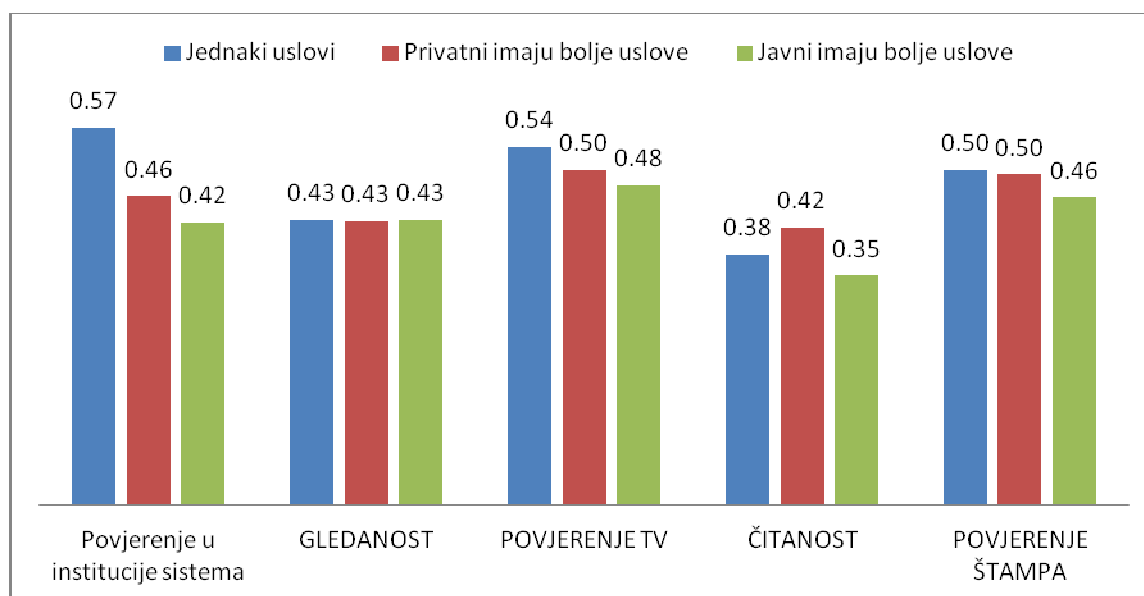

Fig 60. Kada je riječ o uslovima poslovanja, smatrate li da privatni i javni servisi/državni mediji imaju jednake uslove poslovanja? % gledanost/čitanost/povjerenje

Procjenjujući stanje medijskih sloboda, nešto je veći broj građana koji smatra da su u u privatnim medijima medijske slobode prisutnije u odnosu na one koji smatraju da su medijske slobode jednako prisutne i u državnim i u privatnim (Fig 61). Međutim, značajno je manji broj građana koji smatra da su medijske slobode prisutnije u državnim medijima u odnosu na privatne. Oni koji smatraju da su privatni mediji slobodniji u većoj mjeri čitaju štampu u odnosu na ostale dve kategorije, dok oni koji smatraju da su medijske slobode

jednako prisutne imaju viši stepen povjerenja i u institucije i u medije, u odnosu na ostale kategorije (Fig 62).

Fig 61. A kada je o medijskim slobodama riječ, smatrate li da privatni i javni servisi/državni mediji imaju jednakost u tom pogledu? %

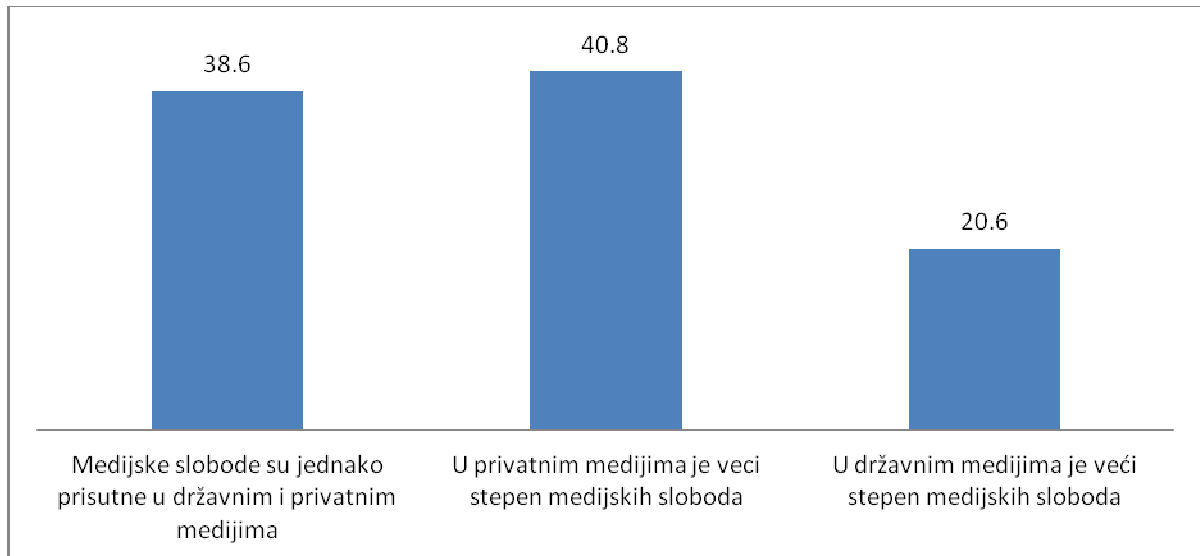
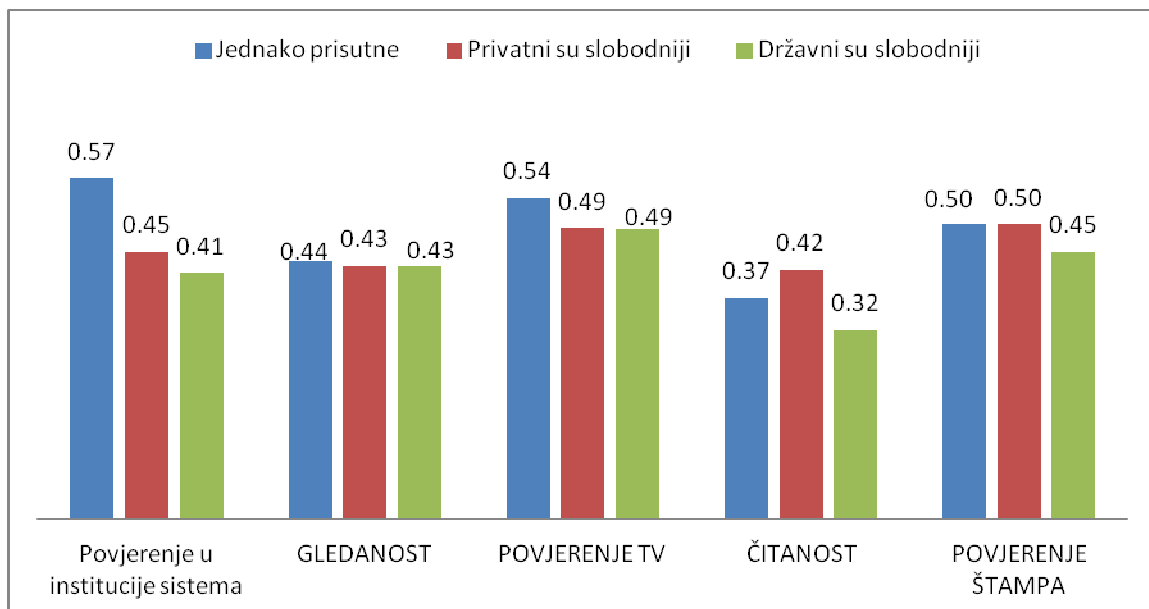

Fig 62. . A kada je o medijskim slobodama riječ, smatrate li da privatni i javni servisi/državni mediji imaju jednakost u tom pogledu? % gledanost/čitanost/povjerenje

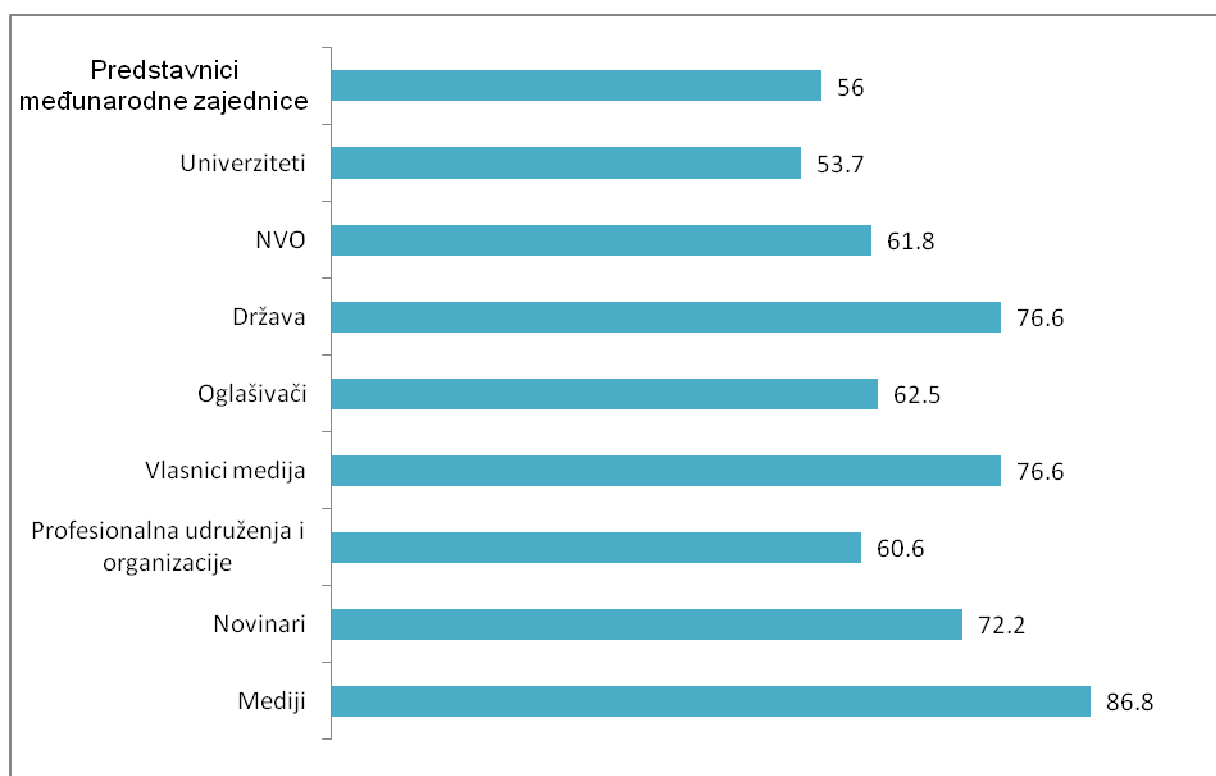

Konačno, poslednja tematska cjelina u okviru istraživanja bila je ocjena građana o tome ko treba najviše da doprinese unaprjeđenju slobode medija (Fig 63, i Fig 64). **Građani smatraju da najveći doprinos u ovom pogledu treba da pruže sami mediji, zatim država, vlasnici medija i novinari.** Međutim, važno je istaći da su generalno građani istakli i veliki značaj koji i ostali društveni akteri mogu imati u unaprjeđenju medijskih sloboda u Crnoj Gori.

Fig 63. Ko po Vašem mišljenju treba najviše da doprinese unaprjeđenju medijskih sloboda?%

	Ključan doprinos	Važan doprinos	Mali doprinos	Bez doprinosa
Mediji	33,3	53,5	9,2	4,1
Novinari	33,6	38,6	21,0	6,7
Profesionalna udruženja i organizacije	22,6	38,0	30,3	9,1
Vlasnici medija	42,2	34,4	16,7	6,7
Oglašivači	21,4	41,1	26,9	10,6
Država	46,5	30,1	15,9	7,4
NVO	23,1	38,7	26,7	11,6
Univerziteti	17,8	35,9	29,7	16,6
Predstavnici međunarodne zajednice	18,2	37,8	29,3	14,8

Fig 64 Ko po Vašem mišljenju treba najviše da doprinese unaprjeđenju medijskih sloboda?% - SUMA: Ključan i značajan doprinos

OSNOVNI ANALITIČKI NALAZI ISTRAŽIVANJA

- Najveći stepen povjerenja građani imaju u zdravstveni i obrazovni sistem, a zatim slijedi Srpska pravoslavna crkva, EU, Predsjednik Crne Gore i Vlada Crne Gore

- Nagledanije TV stanice su: TV Vijesti, a zatim TVCG1
- Najčitaniji je dnevnik Vijesti, a zatim DAN
- Najveće povjerenje građani imaju u TV Vijesti i dnevnik Vijesti
- Građani više gledaju TV nego što čitaju novine, dok je razlika u povjerenju između TV i štampanih medija veoma mala
- Većinski, građani smatraju da se Crna Gora kreće u dobrom pravcu, u osnovi su zadovoljni stanjem demokratije, a imaju i pozitivna očekivanja za budući period
- Najveći broj građana, generalno, daje pozitivnu ocjenu o stanju medijskih sloboda u Crnoj Gori
- Kada je riječ o procjeni kršenja medijskih prava i sloboda, gotovo svaki drugi ispitanik u istraživanju smatra da se to dešava, ali da nije naročito izraženo
- Kao primjere kršenja medijskih sloboda ispitanici u istraživanju najčešće navode: napade na novinare, tačnije na Oliveru Lakić kao i slučaj Mugoša, te ubistvo Duška Jovanovića i paljenje vozila Vijesti
- Upitani da ocijene ozbiljnost problema napada na novinare, preko 30% građana smatra da je to veoma ozbiljan problem uz preko 37% onih koji ističu da je to prilično izražen problem
- Najveći broj građana smatra da su prava novinara uglavnom zaštićena
- Apsolutna većina građana smatra da bi država trebala da donese posebne mjere kako bi se dodatno zaštitili novinari
- Gotovo 55% građana podržava mjeru da se napad na novinare tretira kao napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti
- Najveći broj građana (skoro 45%) smatra da neki mediji podržavaju vlast, a neki opoziciju
- Idući broj ispitanika u našem uzorku smatra da mediji rade u interesu političara i onih koji smatraju da mediji rade u interesu svojih vlasnika, dok je najmanji broj onih koji smatraju da mediji rade u interesu građana
- Po mišljenju građana najnezavisniji medij je TV Vijesti, a zatim slijede dnevnik Vijesti i DAN
- Građani vide TVCG, javni servis, kao najmanje nezavisan od svih medija u ispitivanju, a za njim slijede TV IN i POBJEDA, te TV ATLAS i Dnevne novine
- Za kršenje medijskih prava i sloboda najveći broj građana (gotovo 1/3) smatra da je u ovom pogledu najodgovornija vlast na državnom nivou
- Najveći broj građana smatra da mediji o radu javnih institucija izvještavaju taman u mjeri u kojoj je to potrebno
- Procjenjujući stepen kritičnosti medija nešto je veći broj građana koji smatraju da mediji treba da kritikuju u većoj mjeri nego što je to sada slučaj u odnosu na broj onih koji smatraju da su mediji kritični taman koliko je potrebno, dok je značajno manji broj onih koji smatraju da su mediji previše kritični

- Gotovo je identičan broj ispitanika u našem uzorku koji smatraju da privatni odnosno javni mediji imaju bolje uslove poslovanja, a najveći je broj onih koji smatraju da privatni i javni mediji imaju jednake uslove poslovanja
- Nešto je veći broj građana koji smatra da su u u privatnim medijima medijske slobode prisutnije u odnosu na one koji smatraju da su medijske slobode jednako prisutne i u državnim i u privatnim
- Građani smatraju da najveći doprinos u pogledu unaprjeđenja medijskih sloboda treba da pruže sami mediji, a zatim država, vlasnici medija i novinari.

Dr Miloš Bešić